

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

8 MARTIE

Toate sărbătorile, toate faptele de muncă și viață ale acestui an trăesc sub semnul celei de a patruzecia aniversări a libertății noastre și al celui de al XIII-lea Congres al partidului. Astfel am intrat în etapa decisivă a împlinirii programelor adoptate de cel de al XII-lea Congres și de Conferința Națională ale P.C.R., astfel în emblema de spirală a angharilor și conștientizării noastre ne-am aniversat unitatea și unitatea indestructibilă, faptul exponențial de a fi, gândi și trăi la alinierea progresului și civilizației socialiste; astfel muncim, gândim și trăim în prezent și din perspectiva unor noi împliniri.

Sărbătorile fac parte intim din existența noastră, sint ea o ceremonie a identității de sine. Rezonanța lor atinge sensuri naționale și nu de puține ori, în țesătura de semnificații pe care o comportă, ecoul lor are o vie răsunare în lumea contemporană. Ziua de 8 martie, bunăoară, ziua internațională a femeii, o sărbătoare care ne implică pe fundalul unei remarcabile tradiții ale luptei pentru emanciparea socială și națională, pentru împlinirea egalității drepturilor cetățenești și obținerea unor dintre cele mai temeinice realizări ale anilor care formează de acum aproape două decenii. Pentru că această sărbătoare, în România, are în cel mai înalt grad o expresie politică. Și, de aici, se înțelege, o semnificație care comportă și un întreg statut moral și social, cu explicații care vădesc conștiința unui adevărat program al edificării noastre ca popor și ca națiune pe noi trepte de progres și civilizație. Pentru că, inseparabilă parte a construcției sociale, construcția umană — și, în acest sens, este de văzut întregul traseu al evoluției și al prezenței femeii în toate sferele existentei — a constituit și constituie un domeniu de proiecție al ideologiei noastre de partid și de stat, fapt care se resimte azi atât pe planul sănătății populare, al puterii și speranței sale de muncă și viață, cât și pe acela al sensibilității și spiritualității sale contemporane. Cultura și arta, știința, activitatea de cercetare sunt zone de acces și de afirmare ale spiritului autentic creator. Intocmai ca și activitatea productivă, întocmai ca tot ce contribuie la bunul mers al societății românești. S-a beneficiat și se beneficiază în această privință de orientările, indicațiile și demersurile secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a cărui operă, teoretică și practică, aduce vii și temeinice clarificări în materie de construcție umană și socială, după criteriul unității de efort, capacitate și voință prin care întregul popor își asumă în mod conștient propriul său destin. De aici și locul și rolul femeii în societate, de aici și noul său statut moral, politic și social, în consonanță cu ideile înseși despre libertate, progres și civilizație. Un strălucit exemplu în această accepțiune îl reprezintă tovarășa Elena Ceaușescu, remarcabil om politic român, savant de renume mondial.

Și se cuvine să adăugăm înaltele titluri și recunoașteri internaționale, largă audiență de care se bucură pe planul unor nobile inițiative de înțelegere și pace care reprezintă ratiunea progresului și civilizației în lumea științifică de azi.

Așadar, realitate și simbol, intruchidat devotunea, iubirea, patosul și căldura de care sintem pătrunși pînă în inima veacurilor, femeile — mamă, fiică, soră și iubită — reprezintă azi nu numai partea majoritară a planetei ci și sensul unei emancipări de natură politică, morală și socială care se resimte pregnant în viața fiecărui popor, a fiecărei națiuni și, mai mult decît alt, se resimte la scara universală a oricărei speranțe de prezent și viitor.

Pentru că, într-o lume supusă altor contradicții și aflișată de atâtea dezacorduri, străbătută de atâtea crize și amenințată cu însăși dispariția ei, ea, femeia, sau mai bine zis — ele, femeile, constituie și acea parte de echilibru și de nădejde în continuitatea însăși a civilizației și, mai presus decît orice, constituie o forță a progresului și a păcii, o prezență mai mult decît activă și necesară în tot ceea ce se vrea mai drept și mai frumos pe planeta noastră. Sub o atare reală și complexă înțelegere, condiția de femeie în România împlinește datele și motivațiile unui amplu fenomen social. Egalitatea în drepturi ține de statutul moral al întregii societăți. Femeia este de bună-nădejde și spiritualitate și prezente în absolut toate domeniile de activitate — în activitatea productivă, în economie, știință, artă și cultură, în organisme de decizie și ale exercitării puterii democratice, în funcții de înaltă responsabilitate politică și socială — femeile noi societății românești își aduc o inconfundabilă contribuție la propășirea socialistă a țării. Fără aportul și abnegația lor ar fi greu de imaginat chipul de azi și de mâine al țării, tot așa cum fără veghea și vocația lor ar fi greu să ne imaginăm însăși opera de creștere și formare a generațiilor. Ca o familie, noi toți le datorăm. Femeia este de bună-nădejde și spiritualitate și prezente în absolut toate domeniile de activitate — în activitatea productivă, în economie, știință, artă și cultură, în organisme de decizie și ale exercitării puterii democratice, în funcții de înaltă responsabilitate politică și socială — femeile noi societății românești își aduc o inconfundabilă contribuție la propășirea socialistă a țării. Fără aportul și abnegația lor ar fi greu de imaginat chipul de azi și de mâine al țării, tot așa cum fără veghea și vocația lor ar fi greu să ne imaginăm însăși opera de creștere și formare a generațiilor. Ca o familie, noi toți le datorăm.

„Primăvara” — Sculptură de Justin Năstase

TINĂR IN AGORA

Mama

Cei care trec prin sat Coșbuc, cei care pășesc peste pragul multă căutatei, căsă memoria — elevi, studenți, muncitori sau țărani, șoferi de cursă lungă, turiști din lumea largă — intră în și de moară. Moara cinată în versuri aprinde îndată un reper în sufletul vizitatorului. Dar mîhnirea se stîrnește și ea cînd muzeograful răspunde că moara, pe care-o știți din primele poezii învățate pe de rost, nu mai există... sau că... există, dar a

foșt stearsă de ape... apoi reconstruită... iar dusă de ape... iar refăcută... și iar... La locul morii naturile tac. Insoțitorul se oprește din explicații cu un gest neputincios. Plopii sînt îmbîlziți, dar simți că-ți lipsește un brat, un gînd... Ai vrea să declami versuri și să rechemi, cu ajutorul lor, să reai... și-ai vrea și să tac.

În anii de gimnaziu, în vacanțe, întors la părinți, George căuta lîncea morii, o repăsea și, aici, la o masă improvizată între plopi falnici, între plopi seculari (vedeți, plopii tremurător învînguri și el amii...), evada din adolescență în vîrstă supremă, a poeziei, asigurîndu-și că

Olimpiu Nușfelean

Continuare în pag. a 5-a

Calendar de suflet

Este un calendar din care filele nu se rup nicînd, toate datele fiind înscrise cu roșu: roșul singelui pulsînd cadent, invulnerabil, prin vasele comunicante ale unui întreg popor. Spațiul mirific — cutia craniacă — în care ocrotim calendarul de suflet, se compară perfect cu orice Partenon, durabil prin coloanele infinite ale memoriei afective, colective.

Am sărbătorit recent, cu mindria cuvenită, copleșitoare aduceri-aminte: UNIREA Principatelor Române, deschizînd calea MARII UNIRI de la 1918. Și, exact în zilele aniversare, coincidența a potrivit în așa fel lucrurile, încît să citesc un „fapt divers” deloc oarecare: în patrimoniul cultural-național conservat la Muzeul Județean Mureș se află, actualmente, spre păstrare, o serie de cărți românești vechi, precum: 23 exemplare originale din „Coroana” lui Varlaam, două din „Evangeliarul” tipărit de Antim Ivlieanu, un „Ceoslov” imprimat, spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea, la Iași... Astfel, dacă mai era necesar, se demonstrează un fapt bine știut: dintotdeauna, constituind și ele un factor de cimentare al simțirii frățești, acestea circula de ambele părți ale Carpaților, coloană vertebrală cu coastele alcătuite de cele trei țări românești.

Dar cum să nu-ți reamintești, tocmai astăzi, de bacul din Cărtișoara, figură legendară: Badea

Cărtan. Pe mormîntul lui din Sînciua stă mătură textul: „GH. BADEA CĂRTAN doarme visînd întregirea neomului său” (1911). Atunci a scris lîrgo: „Veșnicul colîndor de drumuri core gemea sub greutatea cărților (...) românești toate, pe care le căra pe umerii săi, odată voinici, acum însă sfîrșimți de oboseală și de vîrstă, pentru a le duce Dumnezeu și unde (...) de multe ori drept în mina jandarmilor și vameșilor unguri care-l pîndeau, Badea Cărtan n-o să mai bată la poartă nimînui, cu cererile sale stîruitoare și cu cimiliturile lui istețe. A avut norocul să moară aici, pe pîmînt românesc și”

Mihai Stoian

Continuare în pag. a 7-a

PROZATORI TINERI

A fi într-o carte

Stefan Agopian s-a impus ca unul dintre cei mai valoroși prozatori contemporani prin *Tache de Calitea* (1980), roman superb și bizar, scris cu un numi cu termenul tradițional consacrat — acțiune. Am amintit toate acestea pentru că ele se potrivește și noului roman al lui Agopian, *Tobit* (E. Eminescu, 1983), primul volum al unei cărți care, mai evident decît precedenta, pornește de la un subiect istoric, lăsînd chiar din cînd în cînd un cititor neavizat speranța reconstituirii literare a unei epoci determinate, nu dintre cele mai clarificate: Otlenia sub ocupația austriacă (1718—1739). Sint ai puțin diferentă atență, care se transmite deopotrivă ideologiei eroului literar, compartimentului, reacției și replicii. Și care, pe neașteptate, conduce desăfurarea „ostilităților”, ceea ce am numi cu termenul tradițional consacrat — acțiune. Am amintit toate acestea pentru că ele se potrivește și noului roman al lui Agopian, *Tobit* (E. Eminescu, 1983), primul volum al unei cărți care, mai evident decît precedenta, pornește de la un subiect istoric, lăsînd chiar din cînd în cînd un cititor neavizat speranța reconstituirii literare a unei epoci determinate, nu dintre cele mai clarificate: Otlenia sub ocupația austriacă (1718—1739). Sint ai puțin

plăcerea modernistă de a răsturna iluzii ce tin de poezia românească, instituindu-se de fapt pe o asemenea gest pentru a servi un personaj himeric, în care trăiesc însă autentice trîndăvia balcanică, acceptarea cu sărbătorească normalitate a fatalității, așteptarea fără orizont și manierismul substanțial. E o pîndă perpetuă între autor, instrumentele sale sintactice (naratoriile, centrele nodale ale discursului, copulele epice) și personaje, dar o pîndă nepăsătoare, cu colțul ochiului ce privește mai mult înăuntru decît în afară. În lipsa evenimentelor ideale, în lipsa informației exacte despre ce va face personajul lansat în ficțiune, această in-

TELEGRAMĂ

Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România

Mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu,

Participanții la cea de-a doua Consfățuire pe țară a cercurilor și cenacurilor literare desfășurată la Focșani își exprimă cu adîncă emoție și recunoștință sentimentele de aleasă prețuire pentru preocuparea statornică și generoasă pe care o acordă dezvoltării vieții spirituale din România socialistă, pentru ideile și orientările de profundă clarviziune care călăuzesc întreaga activitate cultural-artistică a oamenilor muncii de la orașe și sate.

Desfășurată sub semnul acestor înalte și mobilizatoare cerințe, Consfățuirea cercurilor și cenacurilor literare, la care participă oameni ai muncii din întreprinderi, cooperative agricole de producție, instituții, școli, facultăți, unități militare, tineri și vîrstnici, bărbați și femei, români, maghiari, germani și de alte naționalități, a debuzat într-un spirit de înaltă responsabilitate comunistă locul și rolul acestor colective de creație în promovarea valorilor autentice ale societății noastre socialiste, contribuția lor la educația politico-revoluționară a maselor, constituind un richis scind de experiență, un moment de bilanț al realizărilor de pînă acum.

Inscrisă sub semnul marelui Festival Național al muncii și creației „Cîntarea României”, cititorii de dumneaovăstră, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, în spiritul înaltelor ideilor umaniste pentru care militați cu nemărginită pasiune revoluționară, consfățuirea a trasat

principalele direcții și obiective ale muncii și creației cultural-artistice, a conturat un mobilizator program de acțiune izvorit nemijlocit din ideile de a deosebită însemnătate teoretică și practică, formulate la consfățuirea de la Mangalia din august 1983.

Dezbatînd mijloacele de îmbunătățire și de perfecționare a activității educative desfășurate prin intermediul cercurilor și cenacurilor literare, participanții și-au afirmat hotărîrea de a milita pentru o creație profund angajată, ancorată în viața și activitatea colectivelor de oameni ai muncii de la orașe și sate, de a promova talentele din popor, valorile autentice ale culturii și spiritualității noi, socialiste.

Exprîmînd-ne atașamentul fierbinte față de politica partidului și statului nostru, profunda recunoștință pentru modul în care conducem destinele națiunii noastre socialiste, militînd neabătut pentru afirmarea tot mai puternică a energiilor creatoare ale poporului, ne angajăm în fața partidului, a dumneaovăstră personal, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, să nu precupțim nici un efort pentru sporirea contribuției noastre la educarea comunistă, politică, revoluționară a oamenilor muncii în mijlocul cărora ne desfășurăm activitatea, la îmbogățirea patrimoniului spiritual al scumpei noastre patrii, Republica Socialistă România.

PARTICIPANȚII LA CEA DE-A DOUA
CONSFAȚUIRE PE ȚARĂ A CERCURILOR
ȘI CENACURILOR LITERARE — FOCȘANI

1944-1984

PATRU DECENII DE CULTURA SOCIALISTĂ

Literatura postbelică — ciclul deschis

Departe de a se integra, argumentînd-o, teoriei „ciclului deschis”, adică ciclurilor lui însele suficiente în modul absolut, în sensul că înăuntrul duratei lor istorice, pornindu-se oarecum de la zero (neintemeiat-defetista „teorie” a începuturilor perpetue), fenomenul cultural-artistic se naște, înfloreste și rodeste în deplina lui maturitate, pentru ca apoi să se stingă definitiv, totuși conceptul de *epocă literară* distinctă își are îndreptățirea lui axiologică incontestabilă. Deși la prima vedere pe cei avizi de definiții și formule stas, caracteristice prin (am zice) ineficiența lor lucrativă, apelul la un asemenea concept, prin extrema lui capacitate de cuprindere, îl poate dezamăgi, este neindoielnic că tocmai această însușire îi conferă statutul de *concept real*, cu funcție decisivă în operația sistematică care este descrierea și ordonarea sistematică, potrivit cu dialectica sa istorică, intrinsecă, a fenomenului literar-artistic național, scrutat pe toate întinderea lui în timp și spațiu. Cu alte cuvinte, printr-un silogism simplu, lesne de formulat de către oricine, se poate demonstra că însăși conceptul de *istorie literară* nu e de înțeles în afara celui de *epocă literară*. Pe de altă parte, privind faptele din unghi „morfologic”, adică din unghiul noțiunilor, conceptelor și „subconceptelor” etc. la care se face apel ori de cite ori evaluarea critică sintetică se fixează în punctul vital de interconferență dintre teoria și istoria literară, este de reținut că circumscieirea întregii chestiuni între parametrii aparținînd ideii de *epocă literară* se arată a fi o operație în toate privințele viabile. Concret, este vorba de compatibilitatea structurată dintre conceptul de *epocă literară* și totalitatea absolută a noțiunilor, conceptelor și „subconceptelor” etc. ce numesc și definesc multitudinea de „forme” eterne sub care se manifestă, în materialitatea lui imuabilă, spiritul creator, oricînd și oriunde: eurenț, scoțian, tendință, generală, orientare, grupare, național, universal, tradiție, modernitate, actualitate, stil, gen, univers, temă, valoare, personalitate, individualitate (literar-literară) etc. etc. deci, toate aceste insemne monadice ale spiritului creator de sine conștient își dobîndesc, fixează în felul lui, potențialul, vitalitatea grație modulilor lor anlice de existență și prin materialitatea generatoare și regeneratoare a tot ce, istoricește, aparține epocii literare în cauză.

Ne-am îngăduit succedentele și (la prima vedere, doar) impetivele considerații de mai înainte, firește, nu din dorința de a pune în punct, pasă-mi-le, nescăpata probleme controversate și gîngăse de teorie literară. Cit de spectaculos-dilematic este un asemenea demers, se poate oricine convinge parcurînd sau

reparcurînd (de pildă) eruditul și sagacele „articol” *Curentul literar din Dieționarul de Idei Literare* (Buc. 1973, pp. 483—505) de Adrian Marino. Stopul nostru, strict practic, utilitarist chiar, este doar de a aminti că reala condiție a autonomizării actului de punere în valoare a spiritului creator ce se preveală la modul iminent de noțiunile, conceptele și „subconceptele” anterior enunțate este în coeficientul de istoricitate revelatoare a imaginii artistice rezultată de aici. Ducînd raționamentul mai departe, ideea este că o anumită epocă literară

Nicolae Ciobanu

Continuare în pag. a 7-a

Certitudinea noastră

Factorul fundamental al progresului material și spiritual al patriei noastre îl constituie atîtuna conștientă a unitate este cimentată de muncii, a căror istorice și concepții revoluționare a clasei conducătoare, de creșterea rolului de forță politică, de promovare a partidului, de căutarea conștientă a societății și societății noastre, în centrul de lumină al căreia se situează gîndul revoluționar-creator al tovarășului Nicolae Ceaușescu.

În lumina de azi, în istoria poporului român marile sale epoci de afirmare ca călcă progresivă, de promovare a intereselor sale vitale, caracterizate prin activismul, prin creșterea disponibilității revoluționare, a capacității de acțiune și de creație a maselor, au scos în lumină personalitățile care le-au dat forma și conținutul, a „înmîlilor arzătoare” capabile de dăruire pentru cauza poporului, a „înmîlilor luminate” care, deslîșind adinec afirmările pe care o trăim are un nume, al exponențului înfăptuirii și ideilor sale, epoca Ceaușescu.

Prin abordarea realistă, cu înaltă capacitate de creație a tuturor problemelor construirii socialiste și comunismului, a răspuns sîrăscit necesităților de a dezvolta principiile fundamentale ale socialismului științific, în raport cu experiența istorică a țării noastre, cu condițiile concrete, specifice, în care se desfășoară procesele revoluționare de natură economică, socială și politică, în contextul universalizării societății umane care lează prin multiple conexiuni destinul nostru de cel al întregii umanități. În acest mod a luat naștere un nou univers teoretic, acela al dezvoltării științifice din care rezultă realitate cultural deosebită de tot ceea ce s-a înfăptuit pînă acum în practica umană.

În lumina de azi, frămîntată de contradicțiile sale de adîncime, care trăiesc procese revoluționare de eliberare a omului de orice formă de dependență și aspirare, de aspirația naturii la emancipare și independență, de puternică afirmare a științei ca forță de producție; în această lume în care „apele timpului” au aspectul unei mări în furună, poporul nostru are cheșșia posibilității de a străbate apele înnoștră, realitate cultural deosebită de tot ceea ce s-a înfăptuit pînă acum în practica umană.

Emil Poneanu

Din zborul liliacului

1. Din zborul liliacului se naște seara Inseamnă, că vine primăvara? Pe care-o doream eu să vină. Să văd toți merii-nfloriți în Grădina...!

2. Și liliacul încă zboară. E seară. E seară! E seară! Dar Luceafărul nostru răsar. Pentru Dimineața cea Mare! Dar cit liliacul mai zboară... zboară... Mie mi-e teamă de seară!

3. Nu vă lăsați amăgiți de superbe corolii... Iub'ți, iub'ți, iub'ți diminețile-n zori Dimineți ce încălzesc florile-n rouă; Iub'ți zborul vieții și dimineața cea nouă... Căci atît cit liliacul mai zboară Mie mi-e teamă de seară!...

Traian Iancu

In pagina a 3-a
Centenar Panait Istrati • Fondul principal al culturii române
Fănuș Neagu: „Am dormit o noapte în casa Thuringer”
Condică în versuri de Ion Gheorghe

CENINAR PANAIT ISTRATI

FĂNUȘ NEAGU:

«Am dormit o noapte în casa Thüringer»

FONDUL PRINCIPAL AL CULTURII ROMÂNE

A. GOCI: Mi-ai promis o poveste despre Brăila și Panait Istrati. Putem începe?

FĂNUȘ NEAGU: Interviu ar fi trebuit să mi-l faci în Casa Thüringer, din Poligonul Brăilei, Bulevardul Sulița. Dar tu ai spus că ai găsit un om care să mă ducă în biserică ortodoxă. Mă simt nițel cam stingher să vorbim de Brăila fără a fi acolo.

— Ce sint „lei” de la poarta Casei Thüringer?

— Sint doi inșișii melancolici. Așteaptă pumnul de nisip african promis de Panait Istrati pe cind marele scriitor se va sălășui de la un visagabond în Africa de nord, mai mult sau mai puțin europeană. Brăila l-a zvrilit pe Panait Istrati pe toate malurile Mediteranei, pentru că Levantul începe de la Dunare în Jos. De multe ori încerca să mi-l incipui străbătând deșertul de la Alexandria la Cairo și nu vad decât o umbră aglindindu-se pe Marea cea profund albăstră și prin aerul stucos, vad mereu tălșul bricului ce avea să-l lovească zgiriciurile giului și să-l azvirlie în istoria Europei. Era neou, era istoric, era genial și infometat. Frica să moară, ca un tiribul vechi, să vrea prea mult să trăiască și să nu mai poată trăi. El s-a născut și și-a îmbogățit tinerețea la Brăila, dar ca scriitor s-a format în departări. România de demult, și o bună parte din lume l-au urmărit în nefericită vioră a unui mare poet — cu deștul pe trăgaci. Am vrut să-l împunam, el și-a dezvoltat pieptul și chiar dușmanii lui s-au speriat văzându-i trupul adunat pe osul răstignirii. Căci Istrati fusese pe cruce și se întorsese acasă numai cu piroanele. L-a înfipt în centrul Bucureștilor și singurul care l-a ajutat să se smulga a fost M. Sadoveanu care a încercat să-l redea României așa cum era: mare scriitor al Europei. Îmi spune doamna Stefania Velisar Teodorescu că s-a nimerit să fie în casa lui Sadoveanu, alături de Ionel Perlea, Topiroscu, Demostene Botez (nu mai în minte decât era și Ibrăileanu), cind a venit Panait Istrati cu doamna sufletului său, Margareta. A năvălit ca dintro-o legendă nordică, într-o sanie trasă de armăsari focosi, gălăci cu sute de zurgălăi și cine știe ce legi necunoscută și și iubească prea mult pământul său de acasă, tot așa cum pământul său de acasă nu avea dreptul să-l iubească nefărâmurit de mult. Panait Istrati s-a aflat înimă lângă inimă cu România și în timpul vieții și după moarte. El, care din nespusă generozitate, l-a profățat pe Drumeș și pe Petre Beliu, nu avea dreptul de trecere prin lumea nici cit Mihail Dumăș și Petre Beliu. Ceea ce e nepus de straniu e că nici Brăila nu-l iubea pe cit merita și nici azi n-o face cu prea multă aplicare. De altminteri, chiar și reputatul profesor Al. Piru îl consideră scriitor francez, deși el, ca și G. Călinescu, drept de cetate în istoria literaturii.

— Vă rog să insistați asupra relației Brăila-Istrati.

— Fii mai energic. Vreau să-mi pun întrebări rele. Ca de exemplu:

1. Unde sint multe din multele scrisori ale lui Panait Istrati?

— Unde sint?
— Au dispărut de la Academie, furate. Și unii știm cam cine.

2. Unde sint, în țară, statuile lui Panait Istrati?

3. Unde e, la Brăila, strada care se cheamă Panait Istrati? Sau Kira Kiralina (există un restaurant cu acest nume dar nu există o casă de cultură)?

4. Unde-i frizeria în care locuia Panait Istrati?

5. Ce se întâmplă în satul Baldovinești unde a copilărit Panait Istrati?

— Am să vă pun altele, dar la fel de rele; de exemplu, s-a vindecat lumea Brăilei de Codin?

— La prima vedere, da. Și trei sint căile care au stat la așezarea pe alți piloni morali ai mahalalelor Brăilei: socialismul, industrializarea, și nu în cele din urmă, măsurile de reprimare a brutalității. Dar Codin nu a putea muri niciodată între hotarele Brăilei așa cum nu a murit nici Istrati, pentru că infringerile aici e trecătoare. Brăila aduce din zodie de rău mereu alții oameni cu sufletul amețit de dragoste, supli în iubirea libertății, vesnic chemați de legănarea mărilor, zidii să traverseze toate frumusețile lumii pe care le plătesc de multe ori cu prețul vieții.

Cind merg la Brăila, mi-e dor nepus de Brăila de demult, în care se află butucii de sare neagră al azvirlor în lumea miracolelor. În Brăila cea colindată de Orient, orizez legenda se schimbă în adevăr și se substituie realității, funul ei subțire, fin și aromă, supradimensională o altă viață, o altă realitate, un alt val de plopi înalți, alte vaduri de riu, alte cimpuri cu iarbă și ca galopind; Istrati este roșcovă din roșcovul sălbatic al Brăilei și roșcovă noaptea Egiptului, roșcovă din roșcov sălbatic, niciodată pe gustul femeilor trădătoare și niciodată pe gustul bărbăților înfrinți de umilități. Iar eu sint flămândul de vise ce rupe tandărul sub desfătăricele căzute din lună — și aminădoț la un loc iubim Dunărea, Dunărea, iubirea noastră definitivă, colindată de cincea paceare și plină de copii bune de trecut amantele sub ghiată. În numele ei au trăit și-au murit alții nefericiți ai Brăilei. În fruntea lor trebuie să-l așezăm mereu pe Panait Istrati și apoi pe Vasile Voiculescu care a coborât din munții Buzăului spre apteoză pescarului Amin, înconjurat de capete de zimbră, acoperit de un cer de roți melancolici. Pe drumurile ei și-au frânt moartea gândului, intru sărbătoarea inimii și M. Sadoveanu, venind să îmbrățișeze fantomele apelor și pe ingenuității neamului românesc în așteptarea celui mai frumos răsărit și a celui mai indelicat amurg, rostind în limbă nepieritoare: „Gomân, gomân / Turmele porind”. Brăila este Humuștii Balcanilor, numai prin noi Ozana ajunge în Dunăre. Iar Brăila veche, Brăila lui Panait Istrati și a tinereții mele, înseamnă smirnă, tămie, guri de ham, sfoară de Manila, cărușai,

smochine, cuțitari, șorici de porc. Dunărea băută în cofă, cre negre vindute pe frunza de lipan, diamante și sărăcie lucioasă, primări bini cu populația și dansând cu servitoarele, munți de creșe, riuri de struguri, movile de pepeni, fanfara în parcul central al orașului, moschee, turci, evrei, trăsuri, muscali, nemii, mi de vapoare intrind anual în porți și tot orașul mersând a colosală și delicatețe, a chef de lucru, a piață boierească, a boieri, — și buni și ticăloși — a Ierusalim nevăzut dar vîndut cu aghia, a fete mari desenate cu mura pe burta, ca să prindă copilul contur, a viermi de mătase rozind pingeaia, a tată, a mamă și a toate neamurile Brăilei — veșnica Brăila. În copilărie, am dormit o noapte în casa Thüringer pentru că bunicii avea niște neamuri acolo și, de atunci, de cite ori trec pe lângă ea, imi miroase a griu odind Europa occidentală și Asia Mică, și a povestiri luminate de Adrian Zografii în cămăruța cărăușă vreau să cred că am dormit. Și mai vreau să cred că obrazul meu de copil s-a limpezit chiar sub candelă sub care Adrian Zografii citea. Iată ce era lumea lui Panait Istrati și tot ce am pierdut. Am terminat cu fluterul. Altă întrebare.

— Unde-i frizeria unde a dormit Panait Istrati?

— Te invit să mergi s-o vezi, dar intii ar trebui să-ți descriu mormintul ei, care nici el nu prea există. Într-o vreme, și din păcate nu prea scurată, niște proști au avut grijă să măture toate urmele lui Panait Istrati. Nu merită să le dau numele, sint niște morți compromisi.

— Ce părere aveți de prietenia cu Kazantzakis, despre întâlnirea „rece” cu Gorki și despre conflictul cu Barbusse?

— Bănănesc că grecul Kazantzakis l-a iubit.

— De fel, Panait Istrati și dumneața, Fănuș Neagu, sintei din Brăila?

— Nu, sintem din zarea din care se infruptă Brăila. Sintem din zarea de lut care face îngimfarea Brăilei. Din legenda care curge cu șuvoaie de aur.

— Ce se întâmplă la Baldovinești, unde Panait nu s-a născut dar a copilărit?

— În suburbia Brăilei, zece pictoare mai jos de Brăila, unde sora mea a fost profesoră de limba română și limba rusă patru ani, dansează Fața Morgana. Sor-mea nu putea aduna 10 copii în sala de clasă pentru că aproape toți fugeau în oraș. Mai de mult, cind, ca în Tața Minca, năvălea de la Nord Siretul și din toate părțile Dunărea, el se dezbrăca de vatra casei și se arunca în nămolurile tuturor nefericirilor. Acum șesfătează cu pași lor orașul. Se vor mersu numai ai orașului. Și pe măsură ce-l cercueș și nu sint nici muncitori, nici țărani, uită satul și satul se confundă în pământ. S-au ridicat diguri, apele nu mai înecă, dar pământul sărac e la fel de nemilos. Poate că la Baldovinești se rotește sub soare cel mai sărac pământ din județul Brăila. Nu există în Baldovinești o casă în care a copilărit Panait Istrati și-a fi întirziat nefericirile mamei Zolta. Satul se cuprinde între niște buruieni foarte inalte și cuburi de porumb foarte pierpnicite. De cind nu mai înecă Siretul și de cind nu se mai azvirlie Dunărea spre fălice cimpierii s-a schimbat o lume, s-a scuit osia universului și se dumneșc boțovarii cu stiele, Casole, e acasă și vârat, sint de o mie de ori mai frumoase, dar le lipsește aerul vrăjit.

— S-ar spune că vă place să întirziți în ce-a fost.

— Da și nu. Vreau să spun că Mos Dumitru și Mos Anghel trăiau într-o cimpie bo'năvă de rapăn și de ierbur muribunde, mereu tomnică și pustie. După dărănarea circiului lui Mos Anghel și furtul cărții lui Mos Dumitru, stuful a dispărut, Siretul s-a retras, Dunărea a înjeponit între maluri trase foarte bine cu linia și rotunjite cu compasul, dar vapoarele nu mai fluerău prea des prin ceată, peștele s-a retras în Marea Neagră și în Dardanele, iarăși s-au năvălit la Combinatul Siderurgic din Galați și la Combinatul chimic de la Brăila, săcilele au murit, plopii s-au inecat, cursele din orașul Tulcea nu mai trec zilnic, ci săptăminal, fetele se mărită cu mobila de la oraș (lemnul crapă în noaptea nupții) și nu cu cuferul de zestre de la bunici, unele cimitire s-au mutat sub Dunăre, altele pe grinduri, balta Brăilei a devenit Insula Mare, Insula Mare a devenit insula pombrului și într-o măsură a șoarecilor sau a câprioarelor care boaboa la apă numai noaptea și le calcă automobilele, digul sade drept pe malul Dunării ca să-i amendeze pădurarii pe țărani ce prind iepuri cu o mina. Satul lui Panait Istrati, aflat în uscăciune de pipirig, în sălcii fără rădăcini, în plopi fără frunze, e un blestem sau o împlinire a unui destin fără belșug de miere. Dar oricit ar fi bătut de vînturile seci, el rămîne nemuritor în inima noastră. De pe răzoarele lui se poate vorbi cu Moldova, și cu visul și mai ales cu Comorofca.

— De ce Comorofca?

— Panait Istrati înseamnă Intii Comorofca, și pe urmă Baldovinești, iar Comorofca înseamnă Dumnezeu fără lume și lumea fără Dumnezeu. Comorofca mai înseamnă 4 cuburi de beze schioape. În Comorofca nici o barză nu are două picioare, iar berzele mănîrcă numai șerpi de apă dulce. (Prin extensivă termenului, noi toți cei ce iubim Comorofca nu urim decit lepădăturile de apă dulce, începind cu lacul Slobozia și terminind cu ochiuri de apă iscate în Bărăgan după secearea Marii Bălti. Niciind berzele noastre nu mănîncă șerpi de apă sărată. Simpatizăm însă cu apele curgătoare. Prea puțin cu deseurile sau reziduurile din bazinele închise din nu știu ce motive. Comorofca înseamnă Codin, iar Codin e chiar Panait Istrati. Din partea asta parcă nici nu-l iubesc prea mult pe Panait Istrati.

— Formidabil, de ce?

— Pentru că, din prea multă dragoste de oameni, n-a turnat ulei încins în ochii celor ce l-au trădat. Pe el sentimentul de prietenie l-a pierdut, o vreme, și în ochii Franței și în ochii României. Neștiind să fie rău, el lasă nu o operă urâșă, ci conturul unei opere uriașe.

— De ce crezi că-i plăceau lui Panait Istrati haidecii?

— Istrati, ca și Sadoveanu, se formase la o literatură cu haideci și trăia răzbanarea în arborii zilei a răzvrățiilor singulari, a celor minaiți de dreptate picieșă, a eroilor de basm turbulent și răzbanători. Să nu uităm că literatură cu haideci se înscrie la temelia marii

Fănuș Neagu

literaturi sociale românești Istrati poate fi — și este — aice, tradiționalist, dar în același timp el se înscrie ca fiindă din vrajă celor ce căutau să răzbane Brăila împilată de turci (multe sate se mai chemau pe atunci Naziru, Viziru, Osmanu etc.) și toate mamele își speriau copiii, povestind despre arapi buzați. Nu aveam în urmă nici cincizeci de ani de la eliberare de sub turci și vasul Barabata, vasul amiral al flotei turcești, se afla încă scufundat pe jumătate în apele canalului Filipou. L-am apucat și eu. Atunci cum să ne inchipim că Istrati n-ar fi fost fascinat de haidecii care-i sugrumau pe turci și împărțeau mahmudelele săracilor? E. Numai că el, Istrati, a ridicat peste privoarea tuturor pașalelor figura haidecului muntean-lătelep. În el e un cîntec despre dememula haideci și un glas aurit al răzvrătirii delibere. Istrati, fiind romantic și dușmanul lui Dumnezeu pe marginea muntelui lui Dumnezeu, fura cai, îi indopa cu migdale, îi gătea cu șei din Orient, îi înțepa cu pînteni de aramă și intra cătare la adunările anarhizilor din orașul Brăila. (Nu de adevăratele? El iubea răzbanarea imediată a infringerii. N-a avut niciodată răbdare pentru lupă organizată. Era adeptul legii Talionului. Pentru asta l-au și urit foarte mult, dar, înarmat cu această deziluzie a tuturor umiliților, a și învăna. În ceașca haideci, fiindcă aceștia nu puneau timpul la încercare, scoțeau cuțitul din carimb și îl spălau în singele nedreptății în clipa imediat următoare a comiterii nelegiuirii. De altminteri naivul Panait Istrati nu era el însuși un haidec ceului în frîngiile de mătase?)

— Ce vă leagă, ce vă desleagă de Panait Istrati?

— Mă leagă de el dragostea pentru pământ de acasă, pentru Dunăre și pentru Sadoveanu și dezacordul cu H. Barbusse; nici nu văd de ce ar trebui să fiu de acord cu Barbusse! Mă dezleagă de Istrati prea multă iubire orărbă arătată lui Kazantzakis și Gorki. Eu nu l-aș fi iubit nemăsurat ca oamenii, cu toate că îl admir în nemurire ca scriitor, amîndoi n-au înțeles mai nimic din sufletul unui neam reprezentat de Panait Istrati, amîndoi s-au dovedit, măcar în ceea ce-l privește pe Istrati, victime ale unui orgoliu nemăsurat. S-ar putea să greșesc. Dar cum sint mai tânăr, biologic, decit ei, s-ar putea să am și dreptate.

— Există Panait Istrati în Brăila azi, cind mergeți pe stradă, ar fi posibil să vă întirziți cu el?

— Cine vine la Brăila și nu a dormit în ea 100 de nopți nu poate să o înțelegă. Panait Istrati însă n-are întirzia prea mult în Brăila de azi. Brăila de altădată s-a îmbrăcat în beton...

— Spuneți-mi mai înainte că...

— Mi-e rușine că în literatura franceză au existat detractori ai lui Panait Istrati. Multumim, în schimb, ființei omenești că au existat și oameni ca Romain Rolland. Făptura binelui poate fi împunătoare numai de prostie. Cei buni, cei mari, ca Romain Rolland, știu să fie și iertători și generosi, știu să asculte și să înțelegă. De altminteri, detractorii nici nu există. Feriți-vă oricind de detractorii brăileanului, incoalați-vă în rînd cu Romain Rolland, cel ce știe să-i iubească și pe Beethoven și pe Panait Istrati.

— Am auzit o poveste auroitoare despre Billili și călătoria ei întortocheată la Brăila.

— O fetiță franțuzoaică, exaltată și zăpăcită și puțin curvîșită, care s-a îndrăgostit de Panait Istrati. Ea credea că Brăila face parte din 1000 și o parte de nopți. S-a dus după Panait Istrati prin toate zăoalele Europei și credea că va găsi odihna în Halimaua Brăilei. A venit la Brăila și a văzut un oraș haotic, de murdărie balcanică, plin de cai încercuși în goană, de petreceri, jocuri, de bețivi, derbedei și lichele. N-a înțeles că Brăila, adevărată Brăilă era făcută din oameni care mușcay zăbala, muceau în șantierul naval și în port și-i beau tuica la colțul străzii, sufereau, plingeau și trăiau sub steaua speranței. A zis că Brăila e un fenomen iluzoriu, un oraș artificial și a plecat. Oricum, noi îi durtăm o amintire frumoasă, iar eu personal aș fi capabil să mă îndrăgostesc oricind de umbra ei.

— Vorbii-mi și despre Brăila modernă e topos literar, despre oamenii ei vechi, ca personalități posibile și de strălăce ei noi ca embleme ale memoriei.

— Intii de toate, te invit să vezi Brăila de mină cu mine ca s-o înțelegi definitiv, iar, dacă vrei și ai timp, am să-ți dau toate numele per-

sonalităților — aproape vreo sută — care nu figurează pe nici o stradă. De mirare, doar una singură poartă numele unui scriitor — Mihail Sebastian. Iată-l doar pe citiva din cei care își așteaptă rîndul spre a li se eterniza memoria în cuprinsul orașului Brăila: Panait Istrati, C. Sandu-Aldea, Gh. Barozzi, A. Bacalbașa, Panait Cerna, Mihai Dragomir, Perpessicu, Theodor Serbănescu (de la Junimea), Iuliu Cezar Săvescu, Ilarie Voronca, Ștefănescu Goană, Niculescu-Bastin, R. Bulfincki, Georges Boulanger, Gh. Cavadia, Hariclea Darclée, Ionescu-Ghiberico, Ionel Perlea, doctor Mina Minovici, s.a. Cu ocazia centenarului Panait Istrati, cind lumea cultă și nobilă a pământului vine să-l omageze, întreb: de ce nici o uliță din județ — acest județ al vișitorilor, cașilor și penenilor — nu poartă numele lui Panait Istrati? Numele lui Panait Istrati nu este numai demn de ceea ce s-a construit după război în vechea Brăila, ci și îndreptățit. Mi-e și frică la gîndul că petrecîndu-mă (cit mai tirziu) lumea nu va ști că am iubit Brăila ca pe nici un alt oraș. Nu-mi doresc gloria unei vanități păcătoase, doresc dreptate pentru mari înaintași. Cine n-are gard să se sprijine, cade cu costele pe genunchi și cade de-a prăvălăci la cotul lung, pe valea Buzăului, pe valea Siretului, în albia Dunării, în mil. Vă rog pentru a suta oară, să viți numele lui Panait Istrati, cel care a făcut din Brăila un nume universal. Toate vapoarele, toate riurile și tot griul curgînd în Dunărea Brăilei, nu vor egala faima pe care acest mare scriitor a dat-o orașului.

— Despre Brăila mi-ai vorbit destul și te-ai înțeles paradoxul că Panait Istrati nu există decit în Comorofca.

— Și nici nu poate fi în altă parte. Aici se cern cele mai frumoase visuri ale cititorilor lui Panait Istrati, din Paris, Londra și Moscova... Dacă vom dărîna vreedată Comorofca, vom fi niște nebuni. Comorofca e primatul literaturii istratiene. Acolo începe visul, începe aventura și începe Dumnezeu să aibă pictoare.

— De unde începe, Brăila, Fănuș Neagu?

— De la Comorofca în sus, fără îngimfare, încep eu. Dar hai să încheiem. Pentru că, din nefericire, cred că la ora actuală sint cel mai bun scriitor din județul Brăila, nu din România. Să-i ferească Dumnezeu pe colegii mei cind voi intra în oraș și pe urmă în toate orașele și toate județele. Zăc arca să și mai glumim. Bănănesc, totuși, că mă pot lua colț în colț — mai ales în colțul de fildeș — cu toți prozatorii din România. Ei se apără de mine, eu mă apăr de ei și toți la un loc facem ceea ce se numeste mareă proză românească modernă. Pe Dumăre, pe Șerbes, pe Beza, noi însemn cei ce vor lăsa imaginea României de azi copiilor de mîna. Nu-mi-ar plăcea, niciodată, nici chiar după niciodată, să se spună că sint unul dintre cei învinși. Eu și Brăila vom câștiga mereu în numele lui Panait Istrati. Panait Istrati este un fluvriu. El înghețe toate riurile. Trebuie să ne mălămăm lângă minia valurilor lui. Cine nu, poate rămîne acasă. Am terminat.

— Încă ceva, vă rog. Înainte de Panait Istrati au existat scriitori de origine română dar de expresie franceză: Iulia Hasdeu, Anne de Noailles, Martha Bibescu, Elena Văcărescu s.a. În ce măsură creștia au contribuit sau au periclitat apariția lui Panait Istrati în literatura franceză? După Panait Istrati, alți scriitori români câștigă o celebritate mondială: Emil Cioran, Eugen Ionescu, Mircea Eliade, ca să dăm numai cîteva exemple. Credeți că a contribuit Panait Istrati la formarea lor, iar falma lui s-a răsfrînt — prin nobila origine românească — și asupra lor?

— Nu. Nici Anne de Noailles, nici Elena Văcărescu, nici Martha Bibescu n-au intins aripi de aur pînă peste numele lui Istrati. Cele trei mari doamne erau cutureatre de dorul princiar pentru România, un dor slonard, dacă se poate spune așa — altele, prieteni și mîndriți în păduri de argint, plugari tradiționali, zăpezi de început de lume pe fruntea Carpaților și de ev mediu pe ulitele Bucureștilor — dorul flirțat prin lotuși și fluturi de iie, pe cind dorul lui Istrati era unul crăcit de ger, sleit de arșiți, rosit cu buze spuzite de iutururi. Două prieteni distincte care, totuși, nu se resping. Istrati, cum ar spune Ion Barbu, era la mijloc de rău și bine și nu trebuie împins afară din cortul lui, indiferent că unii au vrut să demonstreze E. Fogel, prin el, că noi, românii, am fost și rămînem de-a pururi niște țărani, colțici de țară cu Zanolxis și respingînd, barbar, modernitatea. Panait Istrati, cel cules de Romain Rolland, a fost prezentat ca desigurarea umitoare a unei litere din alfabetul francez și neafată în alfabetul românesc. L-au situat la frontiera fanstăcului, la intersecția drumului dintre occident și orient, nelăsîndu-l ca înaintași decit întimplarea și marele hazard, iar ca urmas numai pietele exotismului. Și mă întreb eu, foarte serios, dacă Panait Istrati a avut alți înaintași, decit Dumăre anarhic și cimpia mămăliții, a celorlagi și a petrușii lui Istrati — pe care, în descendent, urmează o latară a filozofiei fastidioso mortuare, Eugen Ionescu e descoperitorul lumii pe orizontalitatea sufletului, sanctificînd, uneori, sinuciderea, iar Mircea Eliade glosează teribil în vad de puncte magice, și totuși puțin cam departe, excepțind cîteva nuvele geniale, de valoarea prozei lui Rebreanu, Sadoveanu, Voiculescu. Toți cei trei scriitori născuți români — Cioran, Ionescu, Eliade, — sint mai degrabă gînditori la temelia lumii, decit profeti ai expresiei sufletului românesc. Ei cunosc pătimirea spovedaniei în tinuturi diamantite și magnificența exorcizării. În întirzia prea mult ideea de-a fi numai peste tot ca să mai rămîna substanțial ai firii românești. Îi iubesc pe toți și artistul din mine, ațit cit e. Se opune, măcar unuia dintre ei, acolo unde intervine descifrarea sufletului românesc. Probabil că din cauza Dunării nu le aud totdeauna vocele ample și nu rămîn prea îngunțurici respectuos. Cit despre Brăncuși, măturișesc, cu multă teamă pentru mine, că nu-l prea înțeleg. Sint, afectiv, mult mai aproape de Paclura.

— Ce-a făcut posibilă relansarea lui Panait Istrati în România și peste hotare?

— În primul rînd, trebuie să multumim marilor săi prieteni de acasă și de peste hotare, începînd, printre alții, cu Ilya Ehrenburg. Pentru că nu se poate spune că de la noi a pornit întoarcerea lui Panait Istrati acasă. Dar în clipa cind i s-au deschis granițele Brăilei, Istrati a găsit pe cel mai bun prieten al lui în regretatul Alexandru Oprea, fără de care nu se poate porni la o cercetare serioasă a opereii și personalității marelui brăilean. Oprea și-a închinat, mai mult, și-a îngunțurici definitiv mult ani din viață pentru a face lumea românească să-l înțelegă din nou pe marele ei scriitor, pe marele ei renegat Panait Istrati. În lipsa lui Alexandru Oprea, lumea și receptivitatea românească ar fi întirziat, în dezacord universal, cu încă vreo două decenii intru îmbrășșarea autorului Chirei Chiralina. Fără Alexandru Oprea, Panait Istrati ar fi intrat, tot noaptea și tot pe furis, între hotarele Brăilei, ca să dispară în zori, singuratic și cu îndoaiala că lasă în urmă niște prieteni, care-ar putea fi areștați în orice clipă. Alexandru Oprea are oricind, el sau urmașii lui, o luntre reală și una fantomatică pe malul Dunării de Brăila. Trebuie să-i multumim de asemenea doamnei Margareta Istrati, lui Alex. Talex și lui Eugen Barbu.

— Am terminat?

— Nu, n-am terminat. De la sine înțeles că toți scriitorii de azi stăm sub sceptrul lui Mihail Eminescu, Ion Creangă, Caragiale, Mihail Sadoveanu și Rebreanu. Fără ei nu se poate nimic. Nu l-am numit pe Panait Istrati, intrucit el este demonul acestei convorbiri. Drace, drace, vin coruri de ingeri să te colinde. Am terminat.

— Fănuș Neagu, am terminat a trela oară!

— Din cauza lui Panait Istrati începem mereu. Noi, cei intrazi în zodia lui, sintem păsărici care bat din aripi numai pentru ideea că deasupra Brăilei aerul trebuie să ciocotească în toate anotimpurile. De aceea noi, scriitorii Brăilei, sintem păsărici bizare și fabuloase ale literaturii române. Să vină cei de pretutindeni și să ne înfrunte pe malurile Dunării. Îi vom întimpina cu un vin fără pereche.

CONDICA ÎN VERSURI de Ion Gheorghe

Cronica Muntelui Panacu

1. — Muntele Panacu, Nu-i muntele cit veacul; Muntele Panacu-i munte de-o jumătate de zi, Muntele Panacu decind se urzi. Muntele Panacu-i munte de mers cu două pictoare; Muntele Panacu-i de jumătate lumină de la soare; Muntele Panacu-i munte de mers în patru labe Muntele Panacu al cailor și-al vacilor și-al oilor cit de slabe, Muntele Panacu-i din Tara de Sus și părăsit de-un neam; Muntele Panacu a rămas cu quadriga-n șanț.
— Hai să-l dăm la un Gostat, A zis cine-a constatat.
2. — Muntele Panacu Nu-i un munte cit veacul — Muntele Panacu stăpînit de-un stăpîn în stăpîn Panacu, muntele n-a mai făcut fin Muntele Panacu, stăpînit de-un stăpînit ne stăpînit Panacu, muntele, n-avepin Muntele Panacu al stăpînului fără stăpîni Panacu, muntele a dat cu piciorul și-a vîrsat laptele-n stîni Muntele Panacu a dat cu-iele sale coarne Panacu, muntele a risipit putinele oamenilor, cele de carne; Că un munte, de-i lăsat în trîndvie, Nu mai e făptură vie.
3. — La muntele Panacu se uita un sat, Muntele Panacu a fost visat, răsvisat, Muntele Panacu cel din zori, Cum l-ar lucra și l-ar umple de flori, Muntele Panacu, cel visat la prînz Cum l-ar finări și l-ar juca picior de miel, picior de minz; Muntele Panacu, cel visat la omiază Cum l-ar umple oile nestrucate de gîlbeară Muntele Panacu, cel visat pe seară Cum l-ar linge vacile cu drob de sare la subsoară; Muntele Panacu, visat de trei ori pe noapte Cum s-ar umple cu sipote de miere și lapte.
4. — Cutare Cutărică tinerel, A văzut că Muntele Panacu se uita la el; La-nlînirea cu alegătorii S-a pus Muntele Panacu în mijlocul acestei istorii:
5. — Dă-ne nouă Muntele Panacu Și te votăm în tot veacul. Al tinerel pe mîntea de-o sută de tineri, A ridicat cu temere Muntele Panacu pe umeri Și-a zis de sub acela munte guri Cum să vă dau eu ce nu-i al meu? Sint puteri de-alungul lui și-mpotriviri de-a latul lui; Intru cit Panacu este munte al cui nu-i; Să-i întreb pe cei cunosători, Că vreau să nu greșesc... ..și de-atunce Muntele Panacu, este-al celor ce-l muncesc.

CUMPANA ZECE

I. Copilul Lemnarului ne-a uimit într-o zi de vară cind a leșit din curte cu o cărăuță din minărie. Cărăuța avea patru roți obișnuite dar mai ave, fixate, o droaie de roți care ștergeau numai aerul. Din pricina roților înfiorate pretundenți nu se mai vedea cărăuța. Ea leșit din curte vesel crezînd că-și va lua zborul. Printr-un sistem subtil de angrenaje cele patru roți obișnuite învîrteau toate roțile într-un câlămpănit asurzitor. El își lua avînt trăgînd morșca, alerga eișiva pași dar pe măsură ce roțile de sus începeau să se miște înainta din ce în ce mai greu.

II. Parmenide apocrif. Un principiu nu poate fi imuabil dacă este și exprimat.

III. Lăsați fără sare cerneala face viermi.

IV. În mîntea pofelului locuiesc două personaje: cel care scrie și cel care citește. Cel care citește poemele reține cel puțin o parte din ele. Cel care le scrie are o memorie de culoarea albului disperat. El crează dar lui i se ia tot ce crează și i se dă celor care citește. Cel care scrie nu este niciodată pe deplin convins că ar fi scris ceva și îl întrebă, din cînd în cînd, pe cel care citește. Cel care citește îl răspunde cu zgîrcire diavolească.

V. Trăim cu toții, murim cu fiecare.

VI. Scriitorul contemporan, fie el prozator, poet sau critic, propune aceeași lume de teme, idei, semnificații, care i se propune. El reproduce în limbajul lui ceea ce se produce în celelalte limbaje și se mîndrește cu atât mai mult cu cit reproduce mai adevăc. El crează mai mult ceva în sensul creației generale decit altceva în sensul creației proprii. Așa se explică și proliferarea creației de grup.

VII. — Microbi? Țștia trebuie stîrpiți de miei!

VIII. Lui G. Călinescu. În suferință sint un nabab, șef de balenă ca Ahab, pe cimp pusă — un boabab.

IX. Scriitorul începe prin a inventa istoriile tuturor și sfîrșește prin a scrie propria sa istorie.

X. Poemul zilei. Măi sint mii de kilometri pin-la capul patului. Infanteriște trupurile noastre tirindu-se în somn înaintea, măi sint mii de kilometri pin-la capul patului, măi sint mii de kilometri pin-la malul patului? Două perne, două borne — kilometrii patului, două pluguri care ară munții Araratului.

Aureliu Goci

George Alboiu

toma grigorie

Peisaj în mai

Și lacul și plopii și plopii și lacul se invită în dans reciproc
Vintul cîntă un vals celebru la clavecinul unui acoperiș subrezit
O tristețe nelămurită acoperea frunțele ierburii
Mă legănam în acest ritm furat de un vis cu o secetă mare din copilărie
Rochia zilei pătată de prea mult soare
Frunta uscată
Grîul mîroșea a piine arși iar eu nu mă puteam trezi ca să stîng focul
Sudoarea și lacul nu aveau ape destule pentru acest cuprător nefiresc de incins.

Convingeri

Mă las purtat fără voie în direcții opuse Nu pot chiar dacă aș vrea să schimb nimic
Sînt zdrobit în orice clipă de legi și de coloana de aer inevitabilă E o minune puterea ce mă nutrește din interior sau din afară doar pentru a fi conștient de toate acestea
Mă minunez că exist și-mi caut ființa în lucruri și în urmele lor pe pămînt construiesc utopii ca să am curajul să cuget mai departe
Poate tocmai aceste incertitudini și labilități ale firii mele îmi dau înțelegerea măsură o unicătății și dramul de echilibru pentru a-mi păstra verticalitatea.

Nemișcarea mă doare

O moară de vînt, o moară de ape îmi macină trupul, îmi macină viața
Oprește roata prea bunule, oprește roata
fiecare dînt mă pătrunde pînă la suflet și iar înclășteț dîinții și iar mă rog, iar îndur
dar e surd e atît de surd
vîntul e atît de surd
„Nu se mai poate face nimic omule — mi se strecoară în înțelegere un glas inmaterial —
odată ce ai trezit universul cu tiputul dîinții ai intrat în mișcarea ireversibilă”

Aud și înțeleg glasul destinului și aud dorul meu și aud
și văd că o liniște de moarte se face deodată
Măcară dă semne de oboseală
O spaimă lichidă îmi fulgeră oasele
Pornește roata prea bunule, pornește roata
nemișcarea mă doare înmîit mai mult.

Ispita

Mai devreme sau mai tîrziu știu că mă așteaptă colții cîinilor mei dar corpul zeitei strălucește orbitor în apele rîului
O, Ateon, Ateon, cîți cerbi ai vinat tu și te-ai hrănit cu dulcea lor carne la fel le-a plăcut și cîinilor carne la Zeița și leapădă hainele pe rînd
Încerc cu palmele să-mi opresc privirea și sînt prea strîvezit pentru ispita frumuseții care bîntuie neîndurătoare dinteldeauna bietul meu suflet omeneșc.

Gindurile mele

averea cea mare

Gindurile trec în trenuri lungi prin tunelul deschis de sub frunte nu le pot niciodată opri unde vreau nici să le dau o direcție anume

E impropriu spus „stau pe gînduri” ele nu oferă nici o stare de echilibru mereu schimbătoare alegăru cu cea mai mare viteză din lume

Se pot însă cultiva în frumoasa grădină care este mîntea umană și pot rodi cele mai de preț fructe care sînt ideile

Gindurile mele sînt averea cea mare pe care o am de la strămoși și vreau să o las zestre într-un sipet sub lacăt de cuvinte.

Ca să fiu foarte sincer, demult, de pe vremea scrierii scenariilor de film, deci o vreme înainte de a deveni regizor, am vrut să scriu o schiță despre cinematografie. Schiță, pe care am început-o de multe ori, ba mai mult, am vrut să scriu chiar o piesă într-un act pe care deasemenea am început-o și, din motive inexplicabile misterul creației, nu-l așa? — am abandonat-o, deosebită, zic eu atunci. Sînt acum pe malul Mării Negre, aș zice că e o atmosferă ușor paradisiacă, dacă lumea n-ar fi atît de concretă, copacii din jurul meu atît de fosforici în soare, marea atît de aproape, de adine fosforice și ea, de grea de frumusețe, și dacă fetele care trec pe lângă mine n-ar avea aceste trupuri și acești ochi. Nu știu ce m-a făcut în această dimineață să-mi amintesc de acel titlu, de acele întîmplări, poate soarele, poate copacii, poate aerul destins al vacanței în care, ciudat, parcă abia acum observ că lumea, copiii, bărbai și femei, ierburile, formele, au, fiecare din ei, nu-i așa, o fărîmă de albastru exuberant, au ceva de val perpetuu, etern și înspumat... Dar, ierburile, este paradoxal, neversimil, aproape straniu ca tocmai într-o asemenea atmosferă să-mi amintesc de niște întîmplări cu totul opuse, venite parcă de pe altă lume. Sau poate, mai știu, tocmai această naturalitate mi-a amintit niște întîmplări nenaturale, aproape supranaturale, aș zice, dacă n-am avea atît de multe rezerve față de acest cuvînt.

Si pe vremea aceea, deci chiar și acum mult timp ca și acum și, mi-ar place să cred că și în viitor, se pune problema ca în planurile tematice ale cinematografului nostru să fie tratată și problema țărănească, nu numai pentru că, așa cum știu cu toții, venicia s-a născut la sat, ori, cum zicea altcineva, toți ne raținem, la urma urmelor, sau la începutul începuturilor dintr-un sat. Chiar dacă afirmă unii că n-ar fi chiar așa, că ei se trag din New York încă dinainte ca orașul orașelor să fi fost măcar un sat; dar, să admitem că, măcar în secret, după ora zero, cînd are Dracul putere, le e dor și lor de America fără etajee... Deci să admitem că țărani au fost, sînt și vor fi, chiar dacă ei sînt și vor fi țărani intelectuali, să zicem, așa cum sînt și azi foarte mulți în lumea asta diversă și destul de populată. Ce ar fi dacă extraterestrii, despre care li tot aud și mi sînt vorbind prin ședințe, ar apărea în navele lor cu niște pluguri, cu flori, și ne-ar învăța nu numai să creștem ierbi, să răsădim flori, să cultivăm griu, dar ne-ar învăța, să zicem, să ne scaldăm, într-un riu curat... Da, dar deocamdată era vorba de un scenariu cu țărani, cu țărani din Transilvania, nu mai bunî nici mai rău decît țărani din Dobrogea, Oltenia, Muntenia. Banat și din alte provincii românești. Vă dați, sper, seama că acum discutăm de ani eram ceva, nu cu mult, e drept mai tîrziu. Dar, recunoșc cu același entuziasm ca și acum.

Scriesem dar — după îndelungă și entuziască cercetare (cercetare) cu regizorul, cu redactorul de film, un scenariu care — conținea rețetă — avea și umor și dramaturgie și o femeie și chiar mai multe femei — pentru a sustine o întregă ca lumea (Catherine la femeie?) și firește o parte socială, un cadru realist, o lume cum pe bună dreptate, s-a exprimat prima lectură autorizată, al scenariului. După Valeriu Danărie, ziceau ei, nu au mai primit în redacția de scenarii un asemenea text, care să aibă și naturalitate și realism și poezie. Sigur, mai sînt unele exagerări, dar care se pot rezuma într-o jumătate de oră, rămîine să convenim asupra lor sau, mai bine, le poate rezolva, rezolva, regizorul la decupajul regizoral. Oricum, îmi spunea, lucru pe care îl știu și eu, modificările vor fi, așadar, nu-i deci o înșelă, un punct de pornire, filmul îi aparține regizorului. Cinematografia s-a inventat. Cinematografia, pe lângă artă, e adevărat

că este doar a șaptea, așa pe lângă artă și industrie. Nu vă mai spun că înainte de a începe entuziasmul meu travaliu în cinematografia, citisem o enciclopedie de cinematografie, monografie, scenariu literar, decupaje regizorale, teorii despre industrie și artă și, am găsit apoi, iată, truda mea a dat rezultat scontat. Era simplă, avea personaje pozitive, decoruri naturale, chestiuni de interes, mai ziceau, mai bolice și, ziceau ei, avea tot ce-i trebuie. Se acorda pe un mare succes de casă și de critică. Altessem și o distribuție de zile mari... Locuim, ca și acum, la Cluj. Și, fiind vorba de acele mici rețeturi, am hotărît să mai scriu și în București, să le facem împreună. Deci, din data hotel Ambassador, unde trăgeam de obicei — vă dați seama că era încă început de octombrie — am comandat ca cameră via și, împreună cu regizorul și redactorul filmului, cîștinind un pahar, n-am spus, aș zice, o vorbă care se spus la un pahar de vin roșu, mai mult de două ore; parcă după cele 70-80 de pagini de scenariu, film cu film, rețetă și rețetă, tîind o scenă sau scenă și securitate etc. După două ore am comandat sușonșii și pe-am îmbrășcat ca niște tineri care, primii, au cucerit Everestul.

rol tinărului Algernon Montcrieff. În rolul acestuia din urmă Răzvan Popa, remarcabil în postura de june prim dar și de paradoral — un actor inteligent, posedă, pe lângă farmec scenic și o bună stăpînire a mijloacelor de expresie. În linie directă, dacă ne putem exprima astfel, Lady Braknell, (mătușă personajului) beneficiază de interpretarea sigură a tinerei Carmen Trocan, matură însă din punct de vedere artistic, un (alt) nume de care vom mai auzi. Nu mai puțin interesantă este Oana Pellea, cu jocul său plin de răsfaț și fantezie (Gwendolin Fairfax) și doasemni Luminița Stănoianu, interpretă de certe disponibilități în sfera comediei, jucînd elastic, autocommîntindu-se, cu ironie detasată, personajul (Miss Prism). Oricum, amintirile fiind oarecum întîmplătoare, urmează deci Mihaela Irim învîntul cu farmec și finețe figura Cecily-ey Cardew. Mobil, des-cinșind parcă dintr-un film gen „comedia mută”, Cristian Rotaru realizează un bun rol de compozite (era să spunem „de coloratură”, dar, nu-i așa? ! realitatea contează) în Dr. Chasuble. Nu în ultimul rînd se remarcă Adrian Păduraru (John Worthing), într-o întreprindere dificilă, nelipsită de riscuri. Promoția aceasta, demnă de atenție, a fost îndrumată de Sanda Manu și Geta Anghelută. Rămîne ca timpul să confirme ceea ce generozitatea, dăruirea totală a acestor tineri ne oferă astăzi și, deci, „promite”.

Valentin Dumitrescu

FILE FUGITE DIN CALENDAR

FRAGMENTE DIN ROMANUL «LEGAȚI-VĂ CENTURILE DE SIGURANȚĂ»

II.

După două săptămîni primeam un telefon prin care eram rugat de către redactorul de film să-mi procur un bilet de avion și să vin urgent la București. Sînt probleme cu scenariul. Ce fel de probleme?

Nu mari. Chestii de amănunt, dar care reclamă prezența ta. Scenariu e bun, e necesar, e de actualitate și trebuie să intre urgent în producție. Lucram pe vremea aceea la un hebdomadar de cultură, și aveam ședințe mai puține și timp mai mult.

Dei m-am dus la București.
— Uite despre ce e vorba, mi s-a spus, nu știu dacă într-un glas, de către regizor și mai ales de către redactorul filmului. Ți-am spus că noi și chiar alții colegi ne-a plăcut scenariul tău. Am fost chiar entuziasmați. Dar trebuie să înțelegi că scenariu nu-i nouă, că nu-i nici teatru. Un film se adresează unor mase foarte mari, eterogene, ca să zicem așa, și lucrurile trebuie spuse foarte clar. Dacă o nouă se citește individual, nu colectiv, filmul se vizionază în mari săli de cinema, în grădini de vară și chiar în căminele culturale ale țărănilor agricoli. De către mări mase populare. Filmul se adresează multimilor.
— Perfect. Știam.
— Ei?
— Puteam, dacă vrem, să citim și o nouă într-o gură, ori într-o grădină de vară, cu lăutari.
— Hai, nu fi ironic!
— Nu sînt.
— Sau să ne gîndim la o piesă de teatru...
— Tocmai că ne-am gîndit. O piesă! Păi ce-i o piesă pe lângă un film? O bagatelă. E vizionabilă, scrisă de cineva sule, hai, hai de cetățeni. Or, filmul — de milioane! Și aproape de milioane. Să ne gîndim: cit costă montarea unei piese?! Cîteva sute de mii, să zicem. Or, filmul, milioane!
— Înțeleg că-i vorba de milioane.
— Înțeleg că ne vom înțelege, au exclamat bucurosi... Să nu ne înțelegi greșit: scenariu e bun. E necesar. De la Valeriu Danărie, au spus-o și alții. În plus, actualitatea lui. Sîntem și noi sub presare. E singurul film cu țărani... Sînt planșă tematică... Deci, modificări mici, rapide și rezumate primul tur de manivă. O.K.?!
— Și ce trebuie făcut?
— Săptămîna e în frapieră, spuse Alexis Moroz, regizorul cinematografic.
— Actorii se sînt semnat contractul, adăugă regizorul și mi sînt prezentă pe loc pozule actorilor, comenzi, machiaj, pentru roziile lor de țărani.
— Nu sînt lucruri esențiale. Mai sînt unele chestii proză, literaturizate, metafore care nu se pot transpune pe ecran. Tu ești scriitor și trebuie să recunoștem că între un scriitor și un scenarist e o diferență. Scenariul nu-i literatură.
— Cinematografia e și industrie...
— Hai, nu fi ironic. Să nu ne certăm. Dar recunoștem că nouă e una și scenariul...
— Recunoșc. Spune ce-i de făcut.
— Săptămîna: mici modificări, intervenții redactoriale.
— Dar mîi, preciză regizorul, ce să-mi stingă îndepărtarea...
— Să scuzăm.
— La fiecare rapid, mai spune regizorul, cu la Keystone?
— Am spus că-i vorba de milioane, am spus. Mă gîndesc un dar, un tip care nu cedează ușor. De asta redactorul preciză:
— Să nu fim înșel superficiali. Să înțelegi un lucru, și s-o spunem cu toată prezența, cu toată sinceritatea repet, scenariul n-are plăcut foarte puțin.
— De la Valeriu Danărie... mormăli eu.
— Dar fiind o temă de actualitate ea trebuie tratată într-un anumit fel.
— Și să te gîndești la marea lui audiență. Nu toată lumea înțelege. Cinematografia are o specificitate.
— Da, dar eu înțeleg că e și industrie și înțeleg — dacă-i vorba să discutăm științific, cu industria se referă la multitudinea de milioane, cum ar fi grupuri electrice, reflectoare, masini, siguranți, mașini, încă bravații! Dar este să scrii și să scrii, dar-i vorba să discutăm de artă, și ea, sîntem, chiar fiind a șaptea, are și ea specificitate. Ea e ca o domnișoară. A șaptea și e o sîrbătoare, o vîraj. Hai să facem din filmul ăsta o sîrbătoare!
— Perfect! Extrasordinar! Keystone!, redăm rețetă și începem să gestionați, să stă, literarmente, de bucurie, în mîini. Eram prieten cu ei, avea un stil specific, cinematografic, keystonian, aș spune, prin care își manifesta entuziasmul.
— Dacă v-a plăcut, nu înțeleg ce-ar mai trebui să facem la el.
— E vorba doar de scenă.
— Ți-am spus, chestii de amănunt. Alții-verguri. Fiecarei, spuse vesel redactorul.
— Să scuzăm.
— Cîteva sușonșii, mi lăsați regizorul, revenit cu piciorușe pe podul de sușonșii.
— Dar a avut cîteva obiecții? Voa v-a plăcut. Am făcut odată alți-vergurile. Le mai facem o dată?
— Basil dragă, înțeleg că nu-i vorba de noi.
— Dar de cine e vorba?
— E vorba de vară — țoană.
— Cu omie, tu pe ce lume trăiești? Nu știu cum sînt chestiile astea. E vorba de...
— Keystone...
— Da, de Keystone...
— Trăgeți l-a cîntă cineva în afară de voi?
— Cine?
— Colegii de redacție.

vasile rebreanu

— Și?
— Le-a plăcut și lor.
— Ei, chiar că sînteiți cel puțin misterioși, dacă nu absurd.
— Frațe, își leși din papuc regizorul, deși era desuțit — îi plăcea să umble desuțit prin cameră — tu nu înțelegi că nu-i vorba de noi? E vorba de... Keystone!
— Știam că pe vremea... Keystone-lui se improviză, se dădea semnalul și actorii începeau să alerge și gîgurile ieșeau, era vremea risului în cascadă; regizorul, prin tumbule pe care le făcea, se și imagina pe vremea naveilor, spontanilor și plînelor azi de nostalgie zile ale platurilor de la Keystone. Dar aici se părea că e vorba nu de alergările defilante, nu de bălăile cu frîșcă, nu de... era vorba, deducam, nu fără crispate, despre un altfel de Keystone, pe care îl intuim mai mult decît să-l înțeleg.
— Deci ar fi vorba de... Keystone, am concluzionat eu conseciv.
— Exact.
— E amuzant. Hai să-l facem!
— Am știu noi că ești băiat bun, îmi spuse regizorul. Bravo Basil! Așa te vrem! Trăscă primul tur de manivă!
— Și apoi, mai e ceva, acum e vară. Acțiune

Desene de Sabin Ștefănuță

nea filmului se petrece la sfîrșitul verii, toamna, dacă întîrziem am rupt-o-n pașpe! Trebuie modificat tot. Decoruri, costume. Cade și chestia cu scaldă. Scenă tare. Găgici goale în ru. Îți dai seama ce pierdem?! Așa că, pe cai! Într-o noaptea, n-avem ce face.
Mai comandărm vin și atmosfera se incensează. Păream — și chiar eram — porniți pe lapte mari și repezi. Da, devenise și pentru mine clar că nu eram un scenarist, eram și eu un biet prozator care nu știa prea multe și care, mai ales, nu știa ca cinematografia e o industrie. Arta a șaptea!
— Ce să mai vorbim de muzică, reveni visător redactorul filmului. Compozitorul a citit scenariul, a semnat contractul. E la Sinaia. Scrie ghioc ce?
— Muzică!
— Da, dar ce fel de muzică? !
— Sper că bună. Pentru filmul nostru.
— Exact. Bună. Pentru filmul nostru. Dar scrie muzică de vară.
— Muzică de vară — țoană.
— Îți dai seama în ce intrăm.
— E vorba de milioane.
— Sărăcii spectatorii, am zis imaginîndu-mi

imensule cozi la casele de bilete ale sălilor de cinema.
— Lasă spectatorii. E vorba de milioane de lei, domnule.
Era limpede că trebuia să modific ce era de modificat.
— Dece, de mine, la Mogosoaia i conchise redactorul. Vin dimineață și te iau de la Ambasador. Pa! Am plecat, v-am pupat. Am întîlnire cu alt scenarist. Alte milioane, făcă el într-o stare de disperare, sper foarte tare și chiar foarte acută.
— Ne-am luat rămas bun și am stat așa un timp, regizorul și cu mine, fără să ne privim, amîndoi, abătuiți, amîndoi îndurați, pătrunși de importanța, aș zice, mondială a faptii care ne aștepta.

III.

Splendida panoramă începe din zori. Am putea spune că dinaintea ca celebrul cocos să — Deci, a treia, fiindcă atât la crisma Zor de cit și la Dol, eocosi, imberbi veterani ai cîmîncăturii stau țepeni de sete, la lungi cozi, tăcuți, repetînd — doar prin vizionarea firmei — experiențe pavloviene, e ceva de ritual amintind de cîmîncă de la Mecca, așteptînd sosirea barmanului, mîntuirea. La ora aceea Bucureștiul e aproape pustiu, măturoși și măturoșii în rochii largi, suprapuse de la opt în sus una peste alta, defilează, tîind lungi măturale pe umăr ca niște flinte. Alexis Morozul, beat, își spuse că Basil că țigăncile nu sînt măturoșii și nici țigănci, sînt niște Matahari multiplicatae, spioane, iar măturoșii sînt prevăzute cu aparate de emisie-recepție și înregistrare. Dimineața se vorbește în șoaptă, îi spusese el cu glas ridicat, vultor, vitejindu-se. Era una din acele zile fără dată și fără nume. O zi braconieră, fugită din calendar. Nu era ziua a opta și nu era nici măcar lună.
— Luna lunarie, continuă regizorul, cu limba coclîță, e același an, care, întîmplător, a urmat după februarie. Nu știu dacă sînt destul de expliciți.
— Nici pînă acum nu pot înțelege ce fel de țară e Spania, deși ai fost foarte explicit, continuă Basil dialogul, era un fel al lor de o vorbă conversații, cu un aer lorzi, Morozul, privea încă cu ochi măriți și cu cel verde și cu cel negru, căci maestrul purta ochi de culori contrastante.
— Si cu toate acestea, trebuie să recunoștem că nu în fiecare zi e iarnă.
— Își făcurea apariția lăptăreșele sosite din Bărăgan cu trenurile din zori, un aer cald, de vară coclîță, venea dinspre Cîmpie, canalele duhneau exalînd miresmele unei noapți care se simțuse în public, rarele grădini își amestecau în nevăzute alambicuri miresmele difanate cu duhoarea butoalelor pline a hazanelor periferice.
— New Yorkul nu e America.
— Da, dar regia o semnez eu! Cinematografia e femeia mea! Ajunsă croic la șiru lung de la usa crîșmei Zori de zi și se așezară răbdători la coadă, pisicile care treceau pe lângă ei tropăiau puternic și creierul lor recepta pașii lor luți ca un puternic răpăit de mitralieră.
Da, dar nici America nu e New York!
— Se priviră mirăți, tăcuți unul din ei nu vorbise, era alt glas. Ai cui era oare? Era parcă glasul unei mari cancelarii pustii, cînd în ea n-a rămas decît umbra marelui domitor oarecare, plin de virtuti cit mai rare și scurt de vedere și care n-a fost la slujba de un alt trecut cînd i s-au făcut funeralii și chiar necrolog, semnat: un grup de tovarăși.
— Ceasul ăsta an îmi pare, singur fără draga mea.
— Clipele îmi sînt amare.
— Cum să mai trăiesc așa?
Era același glas spus interferat, reverberîndu-se în marea cancelarie, Alexis își scutură capul și clipi de ochi stîng, cel verde. Apărură fete în blănuri, cu ochii înșoșiți, amantele de lux, scoase cu grabă din așternuturi, înaintea sosirii nevestelor de la Buhuși.
Se auziră strigăte:
— Mia cre!
— Fidele!
— Meggy.
— Sophie.
— Iat-o și pe Infanta Isabella.
— Uite-i și pe ștabul vat-ministru I, strigă cineva.
— Iat-o și pe Infanta Isabella, și Alexis o privi îndelung, clipind iar din ochiul negru, cel drept, apoi cu stîngul, cel verde, infanta era frumoasă ca zorile, numai că avea o bubă sub nas, clipea și se așezăseră pe trotuar și începură să joace poker, din toată atmosfera se desprindea limpede concluzia că erau vechi și intime cunoștințe și că circiriile au început să țînească din holde.
— La a cita variantă a scenariului am ajuns, Basil?
— Sîntem în drum spre a noua, îi răspunse scenaristul.
Din golul luminos al străzii apără un om subțireț, aproape transparent, lung și desirat, cu o hainuță ale cărei minci și ajungeau cu îndulgiență pînă la coate, era Aureliano, neîntrecutul meșter al costumelor de lemn, fu salutată triumfal de întreaga gîleată a acestor cheffii de clasă mondială, dar desiratul Aureliano le făcu semn a lehamite cu mina lui lungă și subțire și se îndreptă spre minuta Infanta Isabella, care suridea fericită că-l vede, ca după o lungă și dureroasă așteptare în întinerit, era o Pitha centenară, fostă proprietară a unui trust de bordeliuri din Place Pigalle, avea o bubă aște purta sub nas, pe care însă o purta cu glorie, cu demnitate și mindrie, așa cum de altfel își purta și chipul răvășit nu numai de vîrstă ci, mai ales, de martiriul deșantat al multipolar și imemorial amorului profesional de mult amurgite; îl îmbrășcă pe desiratul Aureliano, dar acesta, cu aceeași detașare, scoase din bu-

teles ceea ce au de jucat. Nimic melodramatic în viața unui geniu despre care se zice că nu a sfîrșit nimic din ce a început. Nici măcar „Mona Lisa” (să nu i se fi terminat zîmbetul?!). Dar cînd și cite să sfîrșească un om a căru minte lumina mult prea înainte față de epoca în care trăia? Cine să-i fi înțeles aștia, înci să-i fi concretizat ideile sale extraordinare în cele mai diverse domenii? Acestea sînt întrebările care rămîn în urma unui film dedicat unui mare artist, film care, neașteptat pentru mine, nu a avut nimic melodramatic în structura lui. Poate de aici începe nemulțumirea celor care ar fi vrut să pîngă vîzîndu-l sau măcar să afle ce a fost între Da Vinci și Mona Lisa. Aceștia însă nu au decît să se azeze, mai ales duminică seara, în fața televizorului și să se uite fix la Marina Vlady și Robert Hossein.

Iulian Neacșu

P.S. De ce medallon Amza Pellea (II) simbătă, în locul varietăților? Am înțeles doar că e o emisie omagială și nu una „de luat în ris”. Și, revîzîndu-l pe iubitul Corneliu Corman de curînd, ne mai întrebăm: de ce nu și un medallon care să-l fie dedicat acestuia? N-are cine să-l făcă?

teatru

La Casandra marea majoritate a spectatorilor sînt rude ale studenților, actori, colegi, prieteni, ciuva entuziasți de ocazie ai fenomenului teatral. O explicație poate fi găsită. Este probabil singura „sală de spectacole” întru totul democratică, unde „vedetele” își respectă promisiunile, ceea ce, firește, trece neobservat. Obisnuit cu reclama zgornțoasă „marele public” dă năvală la tot soiul de incropești scenice girate, unori, de autori însemnați sau, cu o formulă deja prăfuită, de „personalități îndrăgite ale scenei și ecranului”. Ezită însă în fața necunoscutului. Are senzația unor întîmplări periferice atunci cînd nu recunoaște un glas, o anume fononimie — care, adesea, evidențele vorbesc, nici ea nu se mai recunoaște pe sine. De curînd a avut loc „debutul studenților anulul IV-actorie în BUNA SEARA, DOMNULE WILDE, după „Ce înseamnă să fii onest” de Oscar Wilde, comedie de E. Mirea” — cîtăm din programul de sală. Un text, așa-zicînd, „lipsit de problematică”, interpretării și ei nume ce nu pot fi citite (încă) pe toate zidurile. Muzică și

Bucuria spectacolului

televiziune

Cînd nu mînge, plouă și bate vîntul, iar cînd nu se întîmplă nimic în jur plutește culoarea gri, gri, iarnă gri, este ud pe sus și pe jos, răcim, ori ne răcim noi între noi, oamenii sînt și veseli și triști sau chiar indiferenți, unii se uită la cer, alții au uitat de mult de el, parcă și cerul ar fi terasă unui bloc cu zeci de mii de etaje. Doar varietățile ce mai încercă să ne distreze (bună emisiunea de varietăți... la Hanul Ancuței, realizatori Octavian Greavu și Gh. E. Marian, „hanul” fiind chiar un pretext fericit de serial muzical-distractiv), li se alătură seriarele (de ex. „Vîntul fierbinte”), transmisiile sportive și desenele animate. Iată deci că motive de distracție sînt, important e cînd deschizi și închizi televizorul, nu vîd nimic palpînt în unele emisiuni de strictă specialitate și în cele de publicitate.

Da Vinci

Valentin Dumitrescu

Poeme de Gheorghe Tomozei

zunarul surtucului ros și prea scurt un creion mic, hirtle, și cu un centimetru încep să-i măsoare umerii ei gigantici, apoi înălțimea, corpulența ei colosală, ea stătea falnic în picioare, la rind, ca și cum ar fi fost vorba de o rochie.

— Cam scump, roști laconic desiratul.

— Anii de acum nu mai sunt ca pe vremuri.

— Nici New Yorkul nu e America, spune Morutzi cu glas dogit, uscat, clipind din ochii lui bicolori.

— S-a scumpit lemnul, se auzi vocea desiratului.

— Batem laba, spune Infanta Isabella. Trece spre seară să-ți las bistari. De la-1 faci pe pede, spune ea și un riset îi scutură obzileteala monștruoașă, băi fire acrită.

— E curierul morții, se auzi o voce în spațiile rezizorului și acesta se întoarce: abia acum observă că în spatele lui stătea un tip de o virilitate rasată, purta pe umeri o pelerină mov, care-i dădea distincție. — E cel mai mare meșter în materie, maestre Morutzi, și, auzindu-și numele rezizorului scapără din ochiul sting, cel verde. L-a luat Infanta măsura sicriului.

daniela rodica firănescu

Lecția despre toamnă

Vrei să pleci cu anotimpul, dar versul meu te ține în loc, te ține ca o zi ploioasă în căldura interiorului — așa crezi tu uneori, neshind că spre moarte se devine din anotimp în anotimp, într-o spirală perpetuă, strinsă și sonoră ca un șir de ecouri; tu nu știi că astfel ea încetează să existe, că e doar o zi de noiembrie, un aspect al sufletului nostru care curge mereu spre primăvară și astfel, treptat, curge de la starea de om la starea de fluture sau de vâzduh amețit de floare, iar dragostea curge prin anotimpuri de la starea de inexprimat spre starea de vers: căci numai așa poate să fie versul — forma de existență a dragostei într-un anotimp nefast; el trebuie să oprească, dacă vrea să existe, trebuie să dea sensul primăverii, dacă vrea să nu se dezintegreze, trebuie să te învețe pe tine că ești veșnic.

Lecția despre tine

Poezia ca zbor poate fi un fluture, o planetă, o pasăre; poezia ca plutare poate fi o lună, un vapor sau doar o corabie de hirtie; poezia ca pășire poate fi orice lucru care trece — ea nu are ființă de sine-stătătoare pentru fiecare mod de a fi, înțelegi de ce-i atât de schimbătoare, de ce poezia ca „eu insumi” poți fi tu.

Lecția despre scris

Scriu așteptând să apară oricând după cuvântul următor, deghizat într-o virgulă, ca să-mi dai continuitate, să ridici o sprinceană ca să mai scrii un semn de întrebare în marginea ființei mele, un semn după care coala de scris să rămână meditativă până la imolare.

Lecția despre primăvară

Lichidă, curge uneori în toamnă, prin așchii de pământ, o mireasmă de pomi înfloriți; atunci mi spun că anul a trecut poate doar pentru această întoarcere, fie și de o clipă, fie doar într-o senzație a mea, că acesta e momentul lui de implinire, când reușesc să condensiez într-un zimbet tot ce mi-ai spus; căci vezi, sufletul se umple din nou, după fiecare golire, prin sine însuși — (precum preoții vishnu indieni redobindesc puterea prin virtute) — doar noi știm prea puține despre el și mai ales îl umilim socotindu-l o parte a noastră cind de fapt noi înșine simțim o umilă ipostază a lui; să fii atent la acea mireasmă, ea e mărțuria anotimpului continuu din noi, ea acoperă frunzișul de sub talpa, criza, ploaia care dă tircoale printr-un nor, să o primești ca pe un mesaj care mă cuprinde, în care stă scrisă în acest sfârșit de noiembrie, lecția despre primăvară.

Lecția despre acel țărîm

Insulă plutitoare, acel țărîm ni se destăinuie uneori cind anotimpul se dezgheată și candoaarea noastră și evlavie (poate doar pești migratori ce-și găsește după un anume instinct țărîmul ar mai putea ști cum se ajunge acolo) — oricum i-ai spune, greșești și nu e gînd să-l încapă: cine știe ce ne ține adînc, cîntînd, cufundați în apă...

O formă

Am trecut din copilărie în copilie cum trece vinul prin civilizații.

Era barbar vinul grecilor, altfel nesuferindu-i pe barbări, era el prevăzut cu arhive și de din viitor vinul turnat în barba mea, acum?

Nu, nu mai sint ci copilul.

Ori semăn cu el doar abt cit seamănă o oră de aur cu un ceasornic de aur, cu grele capace.

Sint o formă bătută în cuie...

Crutare

Pămîntul ăsta, cit curge-n jurul florii ar trebui crutat: niciodată să nu se sape în el un momint.

Dar bate vîntul secetei și dezvelește lăspede scrisă cu un nume încă nepurcat...

Pierdere

Prea mare durerea pentru o singură moarte, prea lung drumul spre ea. Socii cu fluturi îi mocăia moara sărutului.

Moare apa înghițită de prund, pe rugul miresmei ard florile și clopotul năruie turba. S-a stins o lumină. Undeva, trebuie că în clipa aceasta a murit un cuvint: uite-i dira traversindu-ți memoria.

Undeva pierde gestul în stare să lemnifice clipa. Cristalele unor speranțe se rup din ordinea ce le alcătuia.

Aceste morți te țîn viu...

Scară

Cu pupilele nefiresc mărite de vederea prea timpurie a atleților mitologiei grece, abia mișcîndu-mă printre colecțiile mele de chei și grimose escaladez viitorul (apropiat și mijlociu) pe uimitoarea scară de fontă în formă de melc legînd iatacul în care n-am voie să intru de abator...

Fata din colțul străzii

Altece seminții s-au vărsat în moarte, altele scrieri vechi s-au ros cu litere îngrăuncheate blind, ca boii-n staul!

Dar ea, fata din colțul străzii (chiar din orașele fără străzi) fata ce încă își roade unghiile și minte fără să îndureze, ea rămîne neclintită prin vreme cu inanghibila-i fragilitate uimindu-se și uimind.

Se-atinge fulgerul de sinii ei și cade frînt și se prăface-n polenul cu care zugrăvi le-mbrocă pe piersicile goale...

Descrierea avuțiilor

Le țîn pece-luite în sticle licorice sorbite-ndeobste de cuze multiple, ca în bibliotecă, grecii, în becuri păstrez dovlecii și treblăuiesc din noaptea în zori în tropicula mea plantație de erori.

Sub un capoc de locră, în stanță se vechește frageda surisului substanță, lacrimile mi le țîn care-n hambare care în scriu

Iar haremul cu fete proaste e în coliba de după coaste acoperită cu un fel de spaimă subțire și bătută-n piroane de răstăgnire...

Portrait d'une femme

Cind trece dintr-o oadaie într-alta singurătatea îi schimbă culorile unghiilor; unghiile palide în oadaie cu cărți umflăte și unghiile roze-n bucătăria cu talgere și cu satie. S-ar zice că împrumută culorile dezastrelor că vine dintr-o toamnă eronată așa cum stă, visătoare și ascultă troznul scării de lemn pe care-și bocăne piciorul de lemn timpul (ori moartea)

Iși arde-ntr-o scrumieră fotografiile și-și despleteteșe părul atit de lung încit curge pe sub uș în vreme ce mai are puterea de a scrie în aer cu unghiile albaste, un nume banal...

Mina îndrăgostită

El întinde mina în somn, după ea și nealind-o în culbul gol, mina se lungeste, trece prin gaam, urmează compicatul desam al ușiilor satului numit Bucureștii, ajunge-n cimpii, trece peste paduri, scotoacește cușetele parfumate ale tranului Orient-Express, roade tabla acoperșurilor, acoleşte ființii, se lasă călăcată de cai, trece prin cimitire și lupanare și-apoi în drumu-napoi, invinsă, cu-ncheieturile plesnite țînind cu grijă-ntră degete, să n-o spargă, o cupă de aer în care-o făptură de aer își fumează lin, oscioarele de aer...

Forme

Urma unei sepii într-un vis ploios, un chip de pe care se cojește vidul, mersul adolescenților anești la ghitare, orășul cu case repetate, cu ferestre repetate umflăte de flori ieltine.

Și fata de la școala de muzici aplecată lasciv peste viola da gamba...

Așteptare

Mi-am fumat țigara, unghiile, degetele și umbra, amara.

Aici mi-am trecut viața, aici am iernat, aici am tomnat și vîrat

așteptîndu-te pină la ultimul zar, pină la ultimul tren-marfar pîmbîndu-mi eonul cu vagonul Lits dar și cu bou-vagonul,

am dat la-nrămat aerul ce urma să te înfășoare, atit de subțire că s-or fi curbat și sub un fluture oarecare...

am dat la-nrămat buzele, dintii și gîtul pină să mă inghețe urtul venind din de departe și din de moarte...

Despre cum să uiți

Să te poți reface și în somn cuvintele pe care țî-ai pronunțat să le uiți.

Să cari sacii cu oase ale umbrelor din care-ai fugit.

Să repeți gestul femeii soldatului care spală cămașa soldatului cu soldat cu tot...

Ngîngere mică

Ea era singură și neapărată, ea era din sticlă suflată — puteam s-o fac piina, ori menhir, dîndu-i chipuri de care să mă mir, ea putea pe memoria mea să se-nchege ca o suavă fărâdelege, putea să inghețe în fața mea cu mai multele-i țete, cu ochi mai mulți putea să mă vadă cu lunecare încetată și cu zăpădat.

Și cind s-a-nclaiat în oasele mele cu tot cu nemășcarea femeii lui Lat încă, în măduarele ei de sticlă mai clătina cristale, cu ngîngere mică...

Cu frică adică...

Vechi cîntec de dragoste

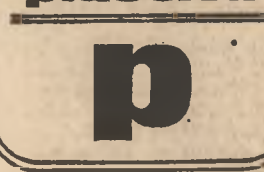
Pregățiți-mi caii, cvadriga și ploașo de poțelan I Anadyomena (și Calipyo) mă așteaptă la han.

Rănille mi le coașezi cu iederi și vopsiți-mi gura cu vin, sint cavalerul marilor pierderi junghiiuți și potrivnicii cu un erin.

Grăbiți-vă! Mi se face mie un semn că într-ale morții firide ca mieții de nucă-n cămașa de lemn iubiriile-mi se vor închine,

rostogolite de ploile toamnei, în lut și-adulmecîndu-le pierdutele veșnic țipare eu voi ara lumea cu dinții ruginiți de sîrnat pină a le aflore...

plastică

Mesaje din Nord

Subeolul galeriei „Orizont” găzduiește cîțiva tineri plasticieni din Baia Mare. Pictură, sculptură, grafică intr-o insinuare a unui spațiu de relevante desfășurări artistice și spirituale. Ceea ce se oferă astăzi privitorului în modestul studio al „Alei” este un spațiu în care se desprinde de realitate unele glorioase tradiții instituționale de „Școala de la Baia Mare” și de pleiada personalităților artistice care i-au aureolat existența și i-au definit ambianța estetică. Am căutat să descriez în aceste „Confesiuni relative” ale celor mai tineri felanțe de artiști plastici băimăreni factorul de continuitate cu amintea tradiției.

Cel mai convingător în această ordine de idei mi s-a părut Viorel Nimigeanu într-o frumoasă demonstrație de asumare, perfect distilată, a lecției clasice. O palea echilibrată, alcătuită din tonuri ferme într-o gamă restrînsă de culori, nervul stăpînit al tuselei și simplită armonioasă a compozițiilor sînt calități care îl situează pe artist într-o promițătoare favorabilă lumină. Mihai Pamfil se adevăreste a fi un poet al culorii, în ciuda maximele austere impuse de compozițiile sale în alb și negru. Dar pictorial nu face decît să încerce în acest mod de ampla orchestrație

romantică pe care o conține în sine lumina reflectată de adine vibrante ale spațiilor albe („Satul meu” este emblematic în acest sens). Intr-o dezvoltare romantică apropiată, dar mai puțin personalizată (ecouri bancăchiste?), Ioan Negreanu ne introduce cu tot ceea ce formal se constituie în particulara expresie „morfostucturală”, cum o numește artistul, a unei unice spiritualități: spațiul satului maramureșean. Aspirăție ce nu-și găsește, din păcate, decît corespondențel exterior, ilustrativ: prea puțin pentru susținerea unui concept estetic altfel incitant. Dan Docu ne atrage atenția asupra unei modalități ușor neconformiste de abordare a pont-ciflor naturii statice. Christian Stroe și Petreșcu Doru se circumscriu unei tendințe intens cultivate în ultimul timp de numeroși congeneri ai lor: pictura-concept debarasată de complexul culorii, în căutări experimentale centrate pe valoratările arhetipale (în cazul de față, „coșul”, „coloana” și incertul „spațiu liric”); dincolo de reușitele pasagere, aceasta rămîne ceea ce este — o tendință. Suave și intim decorative cele patru peisaje ale lui Sandor Athla, fără a ne convinge că artistul s-a mărturisit deplin în ceea ce ne

oferă azi. Interesante și bine compuse grafic „Visurile” redactate în tehnică ofset de Flavia Docu într-un efort, se pare singular, de a reabilita grafică maramureșeană.

Foarte bună este sculptura ce se practică și la Baia Mare (lătită cum, ceea ce spunăm și cu alte prilejuri, o generație deosebit de înzestrată de tineri creatori ne oferă, indiferent de poziția „voilor” în arealul artistic al țării, dovada unei maturități remarcabile. Marius Alănaș, valoros în toate lucrările expuse (Cap compozițional, Arheologie) se vâdește deplin stăpîn pe mijloacele de expresie, bun cunoscător al materialului și cu o încredințată simbolică a viziunii plastice perfect lizibilă și totodată modernă. Aurel Căuș, în cele trei „Portrete ale unui deal”, se definește ca un sculptor ce sondează cu îndrăzneală un teritoriu aparent impropiu sculpturii, dar care conferă sintezelor sale o densă rigoare formală printr-o „cîntre” filosofică a realului. Ion Marchiș are capacitatea de a geometriză dezinvolți, în compoziții lesne descriptibile formal, modelele anatomice de genul: „Arhetip al devenirii”, „Gestație” etc. Ion Grăma, folosînd același material — oțel polsat — compune corect, dar și impersonal, două lucrări cu care-are tensiune monumentală. Interesant, în schimb, portretele lui Virgile Moldovan, ce ne dezvăluie resurse considerabile de profesionalitate și o subtilă înțelegere a subiectului abordat.

Un acor tonic și adevărat ne-au adus în orizontul simțirii acești tineri mesageri din Nordul artistic al țării!

Corneliu Anțim

muzică

Generații de compozitori

Din varietatea partiturilor tipărite la Editura Muzicală, am ales două lucrări apărute recent, apartînd unor compozitori de vîrstă diferite, de orientări stilistice diferite, unde pot fi totuși găsite unele trăsături comune izvorite pe de o parte din maniera de simțire a gestului muzical, oarecum apropiate, de cealaltă parte plecînd de la o tradiție muzicală națională în care melodicul are un rol primordial și unde cel mai ilustru reprezentant este marele nostru muzician George Enescu.

Tristia. În memoria Ionel Perlea, de Theodor Grigoriu este o lucrare a cărei lege de construcție o reprezintă succesiunea de secțiuni diferite în ceea ce privește sintaxa muzicală. Secțiunile plătînd maximum tribut melodic sînt cele mai numeroase, revenind cu oarecare regularitate, dincolo de infățișările diferite din punct de vedere dinamic și agogic pe care le poate primi linia melodică. Intonaarea acesteia la unison de către corzi, însoțită de punctările percutite, trompetelor și trombonilor, trimite limpede

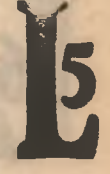
la celebrul Preludiu la unison de George Enescu. Caracteristică lui Theodor Grigoriu este angularitatea discursului melodic, abrupt, cu ruperi intervalice și ritmice care, adăugîndu-se sonorităților pline ale unisonului la corzi, conduce la momente de intensă colorație tragică. Interesant este aici însă că tragicul are o componentă domoală, retrospectivă într-un fel, ușor lirică, prin evitarea unor insistențe îndelungi în tempo-uri rapide. În același timp, scriitura ne permite să vorbim de o certă insistență asupra acestui tip de etos — în linii mari, piesa nu coboară de la un anumit plafon de tensionare, simetriile, reveniriile și corespondențele arhitecturale avînd în primul rînd rolul de a justifica coerent unitatea lucrării (se poate vorbi aici de un melodism al secerentelor acordice, omofone — cele intersectate de momentele melodice — cu aceeași justificare cu care se vorbește, referitor la polifonia barocului, de „contrapunct latent”, la mai multe voci, decât instrumental care interpretează, vioara de pîldă, este

prin excelentă monodic). Cred că muzica lui Theodor Grigoriu rezistă datorită unor caracteristici stilistice detectabile deopotrivă în scriitura de amănunt cit și, poate mai important, în etosul lucrărilor sale, etos susținut pe suprafețe largi, generoase.

„Culori” evinset pentru clarinet, trio de coarde și pian de Anton Suteu pune în lumină un tip diferit de melodicitate. Comună cu lucrarea precedentă este aceeași aplicare spre melodicul colțuros, abrupt, disonant. Este aici o asemănare de structură, cred, cu deosebirea că, la Anton Suteu, elementul imediat, de exteriorizare subită și de contrast violent este mai prezent, mai frecvent, poate și datorită elocvenței caracteristice temperamentelor și vîrstelor tinere, încalinate spre prezentarea arhitecturii muzicale, aici bazate pe contraste, într-o perceptibilitate concretă sonoră.

În ceea ce privește elementul melodic, întinim aici o varietate deosebită bazîndu-se pe puține elemente, prezentate însă în ipostaze felurite. Pașunile de final, remarcabil realizate contrapunctic, reprezintă un fel de apoteoză a dezvoltării laturii melodice privitye, într-o oarecare măsură, ca entitate independentă, desigur justificarea arhitecturală există fără îndoială. Etosul lucrării trimite vîdit la dinamism și vivacitate de trăire și spirit prin dezvoltarea elementului ritmic și prin sublinierea contrastelor dinamice.

Viorel Crețu

REMEMORĂRI CIRLIGUL (I)

În 1937, pe la începutul toamnei, când unu' impus juveni, am decis să-mi auto-exiliez din Orășul de pe Mureș, în urma unei discuții mai dure cu unul din șefii culturali ai urbei. Eram tînșos și romantic, publicasem o duzină de poezii neapuse de arăși și „actuale” în ziarul local, fapt care mi-a adus faima de poet. Și fiindcă un poet trebuie să-și țină rangul și să fie demn, am lăsat baltă funcția de redactor cu jumătate de normă a Stației de radiodifuziune, renunțând să mai cîntec seara, pe viu, buletinul de știri plin de cifre și procentaje cum și portrete de frumosi, și m-am prezentat la Secția de învățămînt a raionului. Dirigiuia acolo, în funcția cea mai de sus, un oștean ironic dar plin de bonomie, (odihnesc-se-n pace) și, cu mi-a ascultat zimbînd revoluționară dorința prin care ceream să fiu repartizat la catedră și cel mai prăpădit sat din teritoriul din suburbie.

Năvălitoasă cerea mi-a fost satisfăcută și în nici o oră aveam în buzunar repartitia, numirea adică, și salariul pe o lună rotunjit cu prima de instalare.

Mi-am pregătit meșteșugul de lemn cu care urma să mă avînt în încorporare, amintit, sine die, pe motiv de întreținere de familie, am luat personalul de Brad și, după aproximativ cinci ore de opinteli și opriri, ajunsei la Hălmeag. De aici, o mocăniță cu vagoane mici și pitorești, a cărei locomotivă de epocă funcționa cu lemne, m-a lăsat în marginea pădurii.

Intr-o vale, pe firul unui pîrîu tîle și limpede, se întindea satul unde fusesem numit director și învățător la cele patru clase simultane. La școala aflată lângă biserică, locul nu și modern avînd în vedere că locuiau în sălci învîtați, mă așteptam, după datîni: primar, preotul, doi-trei gospodari și un bătrîn hitru îndeplinind funcția benevolă de îngrijitor și administrator școlar.

M-am măsurat cu atenție cenzurat, bucuroși că sint tînăr, plăcut impresionat de meșteșugul meu din lemn prevăzător, dumnezeu știe de ce, cu un lacăt.

Traversăm sălile de clasă precum și locuința compusă din două camere și buclărie. Urma o mică incursiune în grădina plină de pomi fructiferi, în special din speciile de cîrora urma să mă înzestrez anual cu 300 litri de vinars. (Vinars înseamnă tuică făcută de două ori, ajungînd pînă la aproape 70 de grade, limpede ca lacrima și cu miros amărui de simburii zdrobiți).

Ne așezăm în jurul mesei și bătrînul, satul se oblige să-mi furnizeze patru căruțe de lemne pentru uz personal, tăiate și rînduite într-un șorzon.

Preotul se oferea să se roage pentru mine grăbit și să-mi dea, săptămînal, două prescrieri gratuite în Ademenitorul parohialului.

Ne-am stabilit în buclăriea mobilată cu o masă, scaune și un pat fărînesc cu asternut curat. Pe pereți, cîteva blide moșesti și chipul de arhanghel a lui Iancu Avram surzind-mi melancolic.

Ne așezăm în jurul mesei și bătrînul, pe care îl chema tot, scoase la iveală o damigiană de vinars și bahare de lute. Pe un fund de lemn ținea o morman de felii de slănină și nimic zece cepe lovindu-le în creșet.

Dintr-un șervet înflorat desface trei prescrieri rumene. Preotul binecuvîntă bucele și vinarsul. Bătrînul, să de intru-n casă și să-mi arate cărțile ca și cum ar fi bătut apă. Mă înmetec și eu desrîndit conștient, înții am avut senzația

A fi într-o carte

Urmare din pag. 1

(Rafail). Intre aceste repere plasma îngroșată a faptelor, exterioare picturale ale gândirii, și mai ales plimbarea ochiului — unicități ale lui Tobit — pe o scenă luxuriantă a ficțiunii detașate. Prin orice imagine, Ștefan Agopian simulează o mișcare, trece gîmă intensităților. Incredibilitatea, ca și permanența suspensiunii pe care Tobit o poartă între populația așteptarea cu o dinamică interioră, de fluid. La nivelul frazei, chiar, se sugerează tremurarea măsoasă a amănunțului. Faldul care vălurește orice „împrafată” este un singur exemplu, frecvența determinativului așezat la sfîrșitul frazei, dar aparținînd unui obiect mai devreme enunțat. Intorsătura aceasta e departe de a fi gratuită: nuanta juxtapusă este, deci, aceea care decontextualizează calitatea — care dă libertatea obiectului. A fi într-o carte înseamnă a fi liber.

Din Tobit, boierul român devenit, după cit se pare, instrument — cu perspicace înderevătă fidel austriecilor, va răsară fără îndoială floarea misterioasă, paradoxul unei existențe alcătuite dintr-o lungă, nu și plictoasă, căci plină de neprevăzute, așteptare. Așteptarea este și aici, în nuanțe diferite față de Tache de Cătelea, personajul principal al unui roman din care nu lipsește aventura, bine strunit de facultățile spiritului: ingenio și agudeza. Splendid roman manierist, Tobit are în același timp rigiditatea formală a vizualității mitice, unde presiunea structurii îngăduie o cu totul aparentă libertate, mai mult stilistică, și elasticitatea ereziei care, printr-un proces invers, devine dogmă. „Sintem într-o carte” este deci argument „ontologic” al personajelor și tiparul social în care evoluează.

Dar inteligența literară a lui Ștefan Agopian se sprijină pe un talent năvalnic și consecința este lăudabilă, după cum e de presupus că în cărți viitoare maniera va fi abandonată, subînțelegînd că structura în discuție se va fi epuizat. Romanul acesta rezistă și în afara artificii tipologice pentru Tobit, explicitatează și dacă neglija aserțiunea repetată, constanța scriiturii răstîrnite în sine. „A fi într-o carte” poate fi, printr-o ironie trădînd însuși substratul atitudinii, „a fi ca într-o carte”. Indiferent de circumstanțializarea cronologică, poezia manieristă se sprijină pe un fapt, anume: din punct de vedere estetic: intrucit inițial a tîns să înlocuască natura, artificiel strășite prin a fi asimilat naturii. Procedul anamorfotic al peisajului antropomorf, tipic manierist, nu conduce la o distanțare evidentă a artificialului de natural, ci la o deșănțare a naturii prin încercarea de a formula fantastic natura după tiparul prestabil, cel uman. De a include artificiel, jocul straniu — și socul lui — în însuși miezul naturii dîndu-i astfel altă dimensiune și un alt gen de personalitate. Analogia cu artele plastice pare posibilă. Tot așa cum liniile și volumele chipului omnesc se pot ascunde în nevinovata priveliște a unui deal pietat de Arcimboldo, în narațiunea utopică a lui Ștefan Agopian e cartografiat reliefu istoriei. Tobit explicitatează chiar, fără nici o stridență, episoade imaginare, trimînd într-o addenda la documente, iar unde acestea lipseau, punînd în paralel alte „scene” imaginate, de data aceasta în spiritul pur al reconștitului.

Tobit, personajul plin de păcate „livresc”, este un conglomerat de nu referenți și scrierici tipologice pentru a transmite efecte de perplexitate chiar și dintr-o evoluție liniară: om cumsedece maltratrat de soldații austrieci, intră repede în grațiile stăpînirii, convinge că e un amestec de bizare comportamentale și fiabilitate mediocră, plăcăd să-și recapete moșia familială, înconștient voit acțiunea dar e un perfect om de acțiune în serviciul imperiului, se răzîndeste, apoi o ia din nou de la capăt, îndeplinește totul ca la carte după ce ține să deruleze etc. În jurul lui figuri care intruchineză în costume diferite cîteva din trăsăturile personajului principal, exagerîndu-le pitoresc: fidelitatea „tîmpă” alături de cruzime, ducînd la izolare și autopedepsire (figanul Baico Avam), fidelitatea prin automatism (Nicola și albanezii), răgăzul acordat viului transformat în a doua natură (chirurgul bețiv Heiler), trucul și vocația profetică (cerșetorul Luca), nevoia fizică de acțiune în perfectă osmoză cu lungi momente de apatie (Stan cel Gros), servilismul involuntar, din prostie luat însă ca bună-tate (Alexandru), sadismul inconștient (Lemuel, Seol, Toar), în fine dublul angelic destrămat

de levitație, apoi mi-au dat lacrimile, apoi am strănutat năpraznic. Toți mă asigurară că așa e și primul pahar.

Povestiră legendă fabuloasă despre Craiul mînjitor, am cîntat pe patru voci: „Iancule mare / Iancule tare / Cu noi să fii” și, cu acest prijel s-au convins de calitatea mele muzicale. Mă-mi sărutat și-au promis să mă însore cu cea mai bogată fată din sat. Am fost de acord și le-am destăinut că scriu poezii. Mă sărutară încă o dată, lăcrîmînd.

Pe la două noaptea, din damigiană nu-mi rămăsese decît rafia. S-au retras lăcîmînd-mă cu moș Ion. Bătrînul adună resturile și-mi așeză la capul patului un ulcior cu apă rece. Și înainte de-a-mi ura noaptea bună, a ridicat degetul spre cirilgul lămpii din tavan și-a rostii trist:

„Domnștrule, de cîtu' acela s-o spînzurată învățătorul care-o fost înaintea dumitale la poartă.”

A oțat și-a dispărut în întunericul nopții dorîndu-mi: somn ușor... Rămăsese încercînd pe patul îmbietor cu ochii țîntă la cirilgul lămpii. Nu îndrăneam să fac vreo mișcare. Spre ziuă, mi-am lustrat gîmăntul de lemn și-am apucat-o furibund către locul unde mă lăsase mocănița.

Si dus am fost! După douăzeci de ani de la această întîmplare, traversînd cu masina Tara Zarandului, m-am abătut în satul de unde evadasem. Mocănița devenise o amintire. Locomotivă mică, piesă de muzeu. O sosea asfaltată traversa așezarea. Lîngă școala de odinioară se ridica o nouă clădire, cu etaj. În cea veche locuiau directorul cu familia. M-a primit bucuroși și am servit, în buclăriea de uzaj, un fușgem însemnat, cîteva pahare cu vinars. După un timp, l-am întrebât:

— Sinteți de mult aici?

— Din '57, toamna.

Am tresărit privind spre tavanul în care se legăna o lămpă electrică.

— Cînd ai venit, nu era sus un cirilig? Un cirilig solid?

— Un cirilig? A ba, da! Rise la amintirea unui gînd. Cirilgul avea povestea lui. Era un fel de... înecare.

— Păi, de cîte ori venea un dascăl nou, îl lăsuu singur cu un oarecare moș Ion. S-a prăpădit. Si moșul îndruga o poveste cum că de acîl cirilig s-ar fi spînzurat ultimul învățător. Mi-a spus-o și mie.

— Ce rost avea povestea asta?

— Cum ce rost? Nu auziti că era o înecare? Dacă noul venit era boțar: să rămîna, ce-i pîsa lui de un cirilig? Mie nu-mi-a păsat. Am venit și n-am mai plecat. Dă, se miră el, de unde știți chestia cu cirilgul?

Am dat din mină evaziv fără să-l răspund. Ne-am desprînt în înainte de-a face un tur al grădinii mîrosind a iarbă și-a mere coapte, simțind cum mă năpădește o tristețe profundă. Am cînd scriu aceste rînduri, într-o cameră cu ziduri de beton, inconștient de zgomotele nocturne ale orașului, îmi vine în aări mîrosul de brad și poame coapte și mă întreb ce-mi ar fi întîmplat dacă rezistam la înecarea cu cirilgul?

Mircea Micu

P.S. Semnalăm cititorilor o remarcabilă carte despre Vasile Voiculescu aparută la Editura Sport-Turism sub semnătura lui Florentin Popescu.

P.S. Semnalăm cititorilor o remarcabilă carte despre Vasile Voiculescu aparută la Editura Sport-Turism sub semnătura lui Florentin Popescu.

Calendar de suflet

Urmare din pag. 1

în loc să petreacă ultimele ceasuri în arestul vechilor săi dușmani, a închis ochii în (...) Sinioia...

„Cerenile stănuitoru” echivalau cu tot atîtea demersuri de a obține cărți românești, pentru o le duce, pe cărări numai de al știute, în nelișii desagi, dincolo de nedreptul hotar care-i separa pe froni de țară. Cite drumuri istoritoare să fi făcut, în măsura în care autoritățile locale au consensat confiscarea s-urdero, la Beasoa, o 76.621 tipărituri? Și se fi ofișt și volumele, abia descoperite, în cei trei saci pe care-i căra, de regulă, adică „doi saci erau legați cap la cap, în formă de desagi — pe care o lua pe umeri — iar al treilea sac îl purta sub braț”? Și-apoi, fără doar și poate, cantitatea confiscată reprezintă, procentual, înfiat mai puțin decît a transportat: peste munte bacuți-patriot... Lo drept vorbind, cred că nu există o probă mai strictă, mai convinsătoare, a puterii de influențare reprezentată de CARTE, decît nobila cerbie cu care un „om de rînd” a înțeles forța

Pentru „moderniștii” „Europei libere” o formă extremă de inovație estetică părea să fie, încă de acum douăzeci de ani, „colajul”; însă o inovație care însemna automat și „valoare”. Nu încape îndoială că raționalismul acesta era, a face „colaj” (așa cum încercasemă numeroși dintre modernii, cultivă și pictură și chiar în literatură) era egal cu fi la nivelul gândirii celei mai înaintate: s-ar putea doar observa că tehnicile nu valorizează obligatoriu opera ci omogenitatea creației privită integral. Însă ce importantă era aceasta: moderniștii iubeau colajul și pace!

Apogistul „colajului” se găsește în jur de 1960, Virgil Ierunca, bineînțeles. Niste comentarii în marginea utatului roman „Prăvălia Diavolului”, de Mircea Streinul, conțineau și un astfel de elogiu al „colajului”: „personajile lui se nutresc cu literatura și gîndurile unor Mircea Eliade, Cloran sau Vulcanescu, cultivă un fel de „collage” epic (e redată de pildă proclamarea de intrare în război a României) și nu sint îndepărtate nici citate lungi din poezia bucovinienilor lui I. Vesper, G. Drumur sau traducătorul lui Rimbaud, Niculău Rosca”. Ci țiva ani mai tîrziu, omul sîmțînd a mai scrie, fratezește, „colaj”, lăuda la Dinu Pillat, „mărturia-colaj”. Nu doar că stia de „colaj” dar omul îi și plăcea procedeu, așa cum rezultă dintr-un comentariu la propoz de muzica lui Marius Constant: „El nu face muzică de jazz pe canava sau subtext modern (vezi cazul lui André Hodear, sprîjîndu-se pe Joyce) și nici nu folosește jazzul drept colaj integrat într-un limbaj savant”. Pentru Virgil Ierunca, asadar, „colajul” era, din 1960 pînă în 1980 o tehnică valabilă, fie în roman, fie în muzica de jazz (omul e un pasionat jazz-man). În jubileu lui pentru „colaj”, pariziianul de limbă română era urmat și de alți cîțiva cîzuși cărora procedeu le plăcuse, de asemenea, și le suna bine. Un Serban Cristovici semnala într-o recenzie atenția lui R. Arp pentru „colaj”, înțeles acesta ca expresie modernă. Altcineva comenta regia teatrală a lui Andrei Serban elogiînd înțroducere în spectacol a unor fragmente de texte în limbi vechi, citeadată și muzică românească populară. O „excegeță” de Sever Tipeș saluta „colajul” într-o compoziție muzicală de G. Costinescu iar la altcineva observase că „materialul de bază este format din alăturarea

Constătuirea pe țară a cercarilor și enclavilor literare

În sala Teatrului municipal din Focșani a avut loc în zilele de 2 și 3 martie 1984, lucrările celei de-a doua Constătuiri pe țară a cercarilor și enclavilor literare, la care au participat 250 de membri ai acestor formațiuni, majoritatea tineri.

La festivitatea de deschidere — desfășurată în prezența președintelui Uniunii Scriitorilor, Dumitru Radu Popescu, a altor membri ai conducerei Uniunii — a luat cuvîntul tovarășa Maria Ghițulea, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean de partid. Au mai vorbit Alexandru Orihănuș, secretar al Comitetului județean de partid (care a condus lucrările desfășurate în plen), Nicolae Dan Frunțelă, redactor șef al revistei „Lucațărul”. Nicolae Nistor, instructor principal în Consiliul Culturii și Educației Socialiste, a fost egid Comitetului Cultural și Educației Socialiste — de către Uniunea Scriitorilor, cu sprîjînul Consiliului Central al Uniunii Generale a Sindicatelor, C.C. al U.T.C., Ministerului Educației și Învățămîntului, U.N.C.A.P., Ministerului Aparării Naționale și Comitetului județean de cultură și educație socialistă Vrancea-lucrările s-au desfășurat: atât în plen, cit și în secțiuni, dezbătîndu-se pe larg rolul și locul cercarilor și enclavilor literare în viața culturală a țării, posibilitățile și metodele de dezvoltare a activității, de stimularea a talentelor reale și întărire a exigenței față de creația literară.

Lucrările constătuiri în secțiuni au fost conduse de George Băliță, Ion Cristoiu, Nicolae Dragoș, Nicolae Dan Frunțelă, Mircea Radu Iacoban, Ioan Meitciu, Nicolae Prelipeanu, Constantin Silvestru, Valentin Silvestru, Gheorghe Tomescu, Mircea Tomus, Laurențiu Ulici. La Constătuire au luat parte scriitorii din București și din toate județele, oameni de știință, cultură și artiști activiști cu munci de răspundere ai unor organisme de stat și organizații obștești, reprezentanți ai unor reviste literare din întreaga țară.

Au fost prezenți: Dumitru Radu Popescu, președintele Uniunii Scriitorilor, George Băliță, vicepreședintele al Uniunii Scriitorilor, Sergiu Adam, Anđel Andrić, Radu Costinescu, Ion Călugăreanu, Nicolae Ciocanel, Nicolae Dan Frunțelă, Mihai Georgeșcu, Constantin Gheorghe, Mircea Radu Iacoban, Carolina Ilica, Ioan Meitciu, Marcel Muresan, Mircea Micu, Ion Potoșni, Gheorghe Pitul, Florin Muscal, Nicolae Prelipeanu, Ion Rosu, Valentin Silvestru, Constantin Silvestru, Gheorghe Tăbărescu, Tomoi, Ion Tărașcu, Ștefan Tărașcu, Laurențiu Ulici, Leocăia Valca, Ionel Bradardor, Ion Panăit, Liviu Ioan Stoica, Dumitru Pricop, Virgil Huzum, Traian Oțeteanu, Ioan Dumitru Stăncu, Petreche Dima, Iosel Botez.

Juriul concursului de creație literară dedicat celui de-a 40-a aniversării a Revoluției de eliberare socială și politică, antifascistă și antiimperialistă a fost condus de Nicolae Dragoș, prim redactor șef adjunct al ziarului Ștefania. Pentru scrierile prezentate în cadrul concursului literar au fost acordate următoarele premii: „Traian Popescu” al II-lea — Lucian M. Fierbintaru, premii al III-lea — Valeria Făcutu, din Buzău.

Preză: Premiul I — Petru Cioculescu, din Bacău, George Marinică Dinizov, București, Premiul al II-lea — Florica Marin, București, Dan Nicolae Bacău, Premiul al III-lea — Lecian Strechi din Brașov, Neamț.

Poezie: Premiul I — Ana Feoșoghe, Tulcea, Adrian Alăileșberghe, Piatra Neamț, Luca Onal, Bistrița, Petru Saadă, Constanța, Constantin Alexandru, Hunedoara, Daniel Corbea, Pașira Neamț, Virgil Panait, Focșani, Premiul al II-lea — Ștefan Măreș, Hunedoara, Ion Ciugănele, Hunedoara, Elena Dumitru, Dimbovită, Elena Mircea, București, Maria Mărginean, Alba Iulia, George Arhim, Baia Mare, Emil Alimășan, București, Alexandru Pleșcan, Focșani, Premiul al III-lea, Ion Cosac, Mehedini, Ion Ciriu, Satu Mare, Constantin Ștefan, Hunedoara, Emil Jorđache, Botoșani, Odry Maria, Arad, Victor Muresan, Bacău, Claudia Coțoi, Baia Mare, Ion Păcal Vasl, Hunedoara.

A fost acordat un premiu special al juriului pentru parodie lui Alexandru Nicolae Vest din Piatra Neamț.

În seara primei zile a constătuiri, Teatrul Național „V. Alexandru” din Iași a prezentat piesa „Cum s-a făcut de-a rămas Cătelea fără bătrînul de Neiu Popescu.”

În cea de-a doua zi, oaspeții sînt făcut vizite de documentare și au susținut sesiuni literare și întreprinderi de triplaje. Întreprinderea de conflict, întreprinderea de sașie și elemente hidroaice. Casa de cultură din strada Cezar Bălăieș și Liceul „Unirea” din Focșani.

În cea de-a doua zi, oaspeții sînt făcut vizite de documentare și au susținut sesiuni literare și întreprinderi de triplaje. Întreprinderea de conflict, întreprinderea de sașie și elemente hidroaice. Casa de cultură din strada Cezar Bălăieș și Liceul „Unirea” din Focșani.

Întreprinderea de conflict, întreprinderea de sașie și elemente hidroaice. Casa de cultură din strada Cezar Bălăieș și Liceul „Unirea” din Focșani.

Întreprinderea de conflict, întreprinderea de sașie și elemente hidroaice. Casa de cultură din strada Cezar Bălăieș și Liceul „Unirea” din Focșani.

problemă de metodologie

1. Cînd în urmă cu cîteva timp am publicat articolul în legătură cu paternitatea primei scrieri în proză a literaturii române (Lucațărul, nr. 44/1983), punînd în discuție istoriografic o mărturie postă și dintr-o sursă despre un important și revelator document, am crezut că noua sursă este — prin claritatea informațiilor conținute — o probă concludentă că anul aducerii moștelor sfîntului Ioan cel Nou la Suceava este 1415. Acesta a fost și motivul care m-a determinat atunci să afirm: „Asupra datei 1402 nu vom zăbovi deoarece argumentele aduse împotriva ei de Dan Zamfirescu sînt reale, pertinente și definitive”. Probabil că atunci m-am înșelat din moment ce profesorul Al. Piru, în Epilogul dinșului „Lucațărul”, nr. 52/1983, a afirmat că forma sa este „Lucațărul” și că data aducerii moștelor este 1402, iar articolul meu nu numai că „nu conține nici o dovadă în plus”, dar nici măcar „nu are legătură cu anul aducerii moștelor în țară care rămîne 1402”.

Deși prof. Al. Piru găsește că nu poate acorda contribuției mele decît un expeditiv P.S., în

Desen de Sobin Ștefănuță

realitate se observă cu ușurință că întregul articol mă vizează în exclusivitate, deoarece discut problema datării în coordonatele trasate de mine, fără a răspunde la nici una din obsecțiunile lui Dan Zamfirescu.

Intr-adevăr, subsemnatul este acela care a arătat — cerî drept, foarte succint și pînă în trece neobșnuit, cum a și fost — că Axintie Urtecarul nu numai că nu deduce data de 1415 pornind de la o cronologie greșită care dădea anul 1413 ca an al urcării pe tron a lui Alexandru cel Bun — cum susține prof. Al. Piru —, dar înlocuiește în sine singur care conștieă explii data de 1413, ceea ce presupune că el nu a observat și în consecință consacră aproape întregul Epilog repetării, fără nimic în plus, a acestui argument, a cărui lipsă de valoare credem că am dovedit-o. Sint deci obligat să revin, de data aceasta cu textul în față: „Iar letopisetul este latinesc (se amintesc în toate variantele și nu numai la Axintie, cum spune prof. Piru) scrie că au fost vă leatul 6921 (1413). Dar AU GRESIT (adaugă numai Axintie în varianta sa) căci sînt aflat un uric al lui Alexandru vodă la mănăstirea la Barboveschi și scrie din v. l. 1396 (1399)”. Deci calendarul atribuit lui Axintie de prof. Al. Piru (1413 + 2 = 1415) îi aparține în exclusivitate dinșul și nu are nimic comun cu Axintie Urtecarul care, după cum s-a văzut, nu „optează” (Al. Piru) deloc pentru 1413. Nu înțeleg, în consecință, de ce opune prof. Al. Piru pe Axintie lui Nicolae Costin. El sint de altfel de acord și cu anul 1415 pentru aducerea moștelor, iar faptul că prof. Piru conștieă (urmîndu-l pe C. Giurescu) paternitatea lui Nicolae Costin asupra Letopisetului Țării Moldovii de la Ștefan sin Vasile vodă încape...

Nu înțeleg, în consecință, de ce opune prof. Al. Piru pe Axintie lui Nicolae Costin. El sint de altfel de acord și cu anul 1415 pentru aducerea moștelor, iar faptul că prof. Piru conștieă (urmîndu-l pe C. Giurescu) paternitatea lui Nicolae Costin asupra Letopisetului Țării Moldovii de la Ștefan sin Vasile vodă încape... Nu înțeleg, în consecință, de ce opune prof. Al. Piru pe Axintie lui Nicolae Costin. El sint de altfel de acord și cu anul 1415 pentru aducerea moștelor, iar faptul că prof. Piru conștieă (urmîndu-l pe C. Giurescu) paternitatea lui Nicolae Costin asupra Letopisetului Țării Moldovii de la Ștefan sin Vasile vodă încape...

Literatura postbelică

Urmare din pag. 1

există ca atare, personalizîndu-se datorită acestui tubulor proces de istorizare specifică a actului creator, iar suma ideală (și nu statistice) a respectivelor procese de personalizare succesivă prin istorizarea lor, specifică se constituie în ceea ce numim „figura” personalității de ansamblu a unei literaturi naționale. Conchizînd, trebuie spus că toți aceia care s-au angajat la scrierea fenomenului literar românesc din perspectiva sintetică „lectică” lui Mărorescu, datorată „privirilor” sale critice, fiind plătuitoare prin clasificarea ei s-au obținut la modul subtil în efortul analitic de identificare a nuntului proces de personalizare prin istorizare a epocilor literare ce compun în întregul ei istoria literaturii române. În acest sens, notăm în treacăt că oricît am fi suspecți de recidiva anacronismului istoricizant, pozitivist, în ce ne privește, acceptăm integral, interpretîndu-le ca pe o suită de enunțuri exemplare, titlurile date de Nicolae Iorga „cărților” ce alcătuiesc istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea, de la 1821 înainte (repusă de curînd în circulație datorită excepționalei competențe și osîrdui dovedite de Rodica Rotaru): Epoca lui M. Kogălniceanu, Prezările literare a mișcărilor revoluționare de la 1848, Anul '48 și urmările sale, Literatura românească în epoca Unirii și în domnia lui Vodă Cuza s. c. l. Ele, aceste titluri, asumate în spiritul lor, sint elocvente pentru modul de „incercuiri” în consubstanțialitatea sa istorică a conceptului de perioadă literară.

Întrebarea la care, de fapt, ne-am propus să ajungem — potrivit preceptului că pornind de departe, ajungi... aproape — este următoarea:

2. Prof. Al. Piru scrie textual în P.S.-ul domniei sale: „Autorul articolului reproduce regestul actului de danie a locului numit Poiana Vlădicilor întocmit de J. Pitzești și Harsani din Documenta Romanica Historica, I, 1975, p. 22 unde editorii au dat ca dată a aducerii moștelor sfîntului Ioan cel Nou anul 1402. Din regest rezultă elar că Poiana Vlădicilor a fost dăruită de Alexandru-Vodă în cinstea sfîntului Ioan cel Nou în 1414, cînd voevodul a așezat acolo o piatră mare...” (s.n.).

Cititorii articolului meu pot constata singuri că prof. Piru confundă regestul documentului din 1624 emis de Radu Miheea, editat în Documenta Romanica Historica (după „Inventarul” lui Manowarada), cu regestul actului din 1415 al lui Alexandru cel Bun, întocmit numai de J. Pitzești și Harsani în 1930, regestul în comentariul celor doi, din Arhivele Statului din București, Consiliul Autic de Război-Bucovina, XIV.68. f. 2r., și publicat pentru prima oră de mine; și constituie de fapt însuși contribuția mea în această chestiune. Orice discuție în se pașă pristos.

3. Referindu-se cu privire la localizarea „Cetății Albe” sint aici — inoportun și multo a deruta, căci problema în discuție este: cînd au fost aduse moștele sfîntului Ioan cel Nou și de unde au fost aduse, problemă în care am împărțit și împărțesc — ca și prof. Piru — opinia lui P.S. (sic) Văsture.

4. A susținut că documentul din 1415 „n-are legătură cu anul aducerii moștelor în țară înseamnă că ignora deliberat textul însuși care spune clar că trupul a fost adus „chiar atunci” (eben damals) și nu la o dată cu mult anterioară. Ce rost avea acest „eben damals” lîngă informația aducerii în țară („ins Land gebracht”) care în 1415, ceea ce presupune doar de așezarea unei pietre comemorative, cum susține prof. Piru.

Cit privescete cele două Cetăți Albe, este de remarcat un amănunt: Se erune în restul ce „trupul” a fost adus „de la Cetatea Albă în sus în țară”, ceea ce, după opinia mea, trebuie înțeles nu că acolo se aflase acesta pînă atunci, ci că de acolo a început procesiunea moștelor, cu un popas la Iași (unde au fost împlintite în Poiana Vlădicilor de voievod) și cu ultima oprire la Suceava. Pînă la Cetatea Albă, ele fuseseră aduse desigur, pe o corabie, de la Kerchi.

5. Prof. Al. Piru mai scrie: „În doi ani al domniei sale” înseamnă în 1402, cînd într-adevăr exista mănăstirea Bistrița careia la 31 octombrie Alexandru cel Bun îi dăruia două mori lîngă tirgul Baia”.

Intr-adevăr, la această dată cele două mori au fost dăruite, dar nu Bistriței, ci Moldovitei (Documenta Romanica Historica, I, p. 23). Pînă acum nimeni n-a susținut vreo dată că mănăstirea Bistrița ar fi existat în 1402, deoarece primul document care o menționează este din 7 ianuarie 1407 (Documenta Romanica Historica, I, p. 29-30).

În concluzie, scotîm că este necesar să se întreprindă investigații în Arhivele din Viena, spre a descoperi însuși actul lui Alexandru cel Bun, care va tranșa definitiv chestiunea.

Alexandru V. Diță

Incepînd cu numărul nostru din 17 martie, se reia rubrica „Poșta redacției” susținută de Ion Gheorghe. Așteptăm manuscrisele dv. (nu mai mult de zece pagini dactilografiate) pe adresa redacției, cu mențiunea „Pentru Poșta redacției”.

1984

PSEUDO-CULTURA PE UNDE SCURTE (LV)

De la „colaj” la „plagiat”

unor colinde bihorene luate din colecția lui Barok”?) Se mai poate cita și din alte contribuțiuni, fapt e că pentru modernii „Europei libere”, colajul reprezenta un procedeu care nu putea fi trecut cu vederea, aflat în sfera artelor.

Dacă totuși s-ar fi oprit aici s-ar fi putut observa că o dată în plus tehnicile sint, în grupul „Europei libere”, absolutizate din necesități de ordin disolutiv. Însă brusca idee „colajului” valabil s-a transformat într-un procedeu tactic denigrator, din categoria acelor care țînesc să scoată adversarul politic din luptă: „colajul” de ieri a devenit încă o dată o tehnică de luptă este un „inamic”, pur și simplu „plagiat”. Însă tehnica denigrării prin „plagiat” nu era originală, ea provenea din mediile emigratelor rușesti și apăruse în 1906 cînd un autor „alb”, Arkadi Gaiev, publicase în „Buletin de Institut des Etudes sur l'Union Sovietique” un articol exploziv în care îl acuza pe Solovov de „plagiat”. Nu în vorbă, Solovov se număra și el printre inamicii emigrației „albe” așa încît procedeu se explica, sub raport tactic, cum nu se poate mai bine. Cum era o fată curioasă și întreprinzătoare, Monica Lovinescu aflată nădădeț de întreaga afacere?) și se gîndi că „plagiatul” putea să devină un refren valoros spre a compromite, prin repetiții obsedante, pe „îndeizăribili” români. Așa se face că în ultimii șasezeci ani s-a așezat „plagiatul”, (denumire nouă pentru mai vechiul „colaj”, primul probabil, al doilea admirat) și se răspîndi la „Europa liberă” cu o iuteală fulgerătoare. Cum principialul inamic, fixat pe această poziție încă din 1906, era Eugen Barbu?, se înțelege că asupra lui se abătuseră prin insistența „plagiatului” chestiuni „plagiatului”, (denumire nouă pentru mai vechiul „colaj”, primul probabil, al

